

SKATTEREFORMEN 2004-2006

Deltakermodellen

Kandidatnummer: 336

Veileder: Ole Gjems-Onstad

Leveringsfrist: 25.04.06 (V-06)

Til sammen 17357 ord

21.04.2006

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Skattereformen 2004-2006	1
1.2	Deltakermodellen	2
1.2.1	Hovedtrekk ved modellen	2
1.2.2	Oppgavens innhold og problemstillinger	3
1.3	Metode og rettskilder	4
2	DELTAKERMODELLEN	6
2.1	Lovgrunnlag og bakgrunn	6
2.2	Modellens virkemåte	8
2.2.1	Skattesubjekt og objekt for skattlegging	8
2.2.2	Beregning av utdelingsskatt	10
2.2.2.1	Utdelingskriteriet	10
2.2.2.2	Skjermingsgrunnlaget	12
2.2.2.3	Skjermingsrenten	13
2.2.2.4	Beregningsmetodikk	14
2.2.2.5	Praktiske eksempel på beregning av utdelingsskatt	15
2.2.3	Realisasjon av andeler/aktiva	20
2.2.3.1	Realisasjonsregler	20
2.2.3.2	Praktiske eksempel på beregning av realisasjonsskatt	22
2.2.4	Låneopptak til/fra selskapet	25
2.3	Andre lovendringer med effekt for deltakermodellen	28
2.3.1	Kontinuitet ved arv/gave	28
2.3.2	Likebehandling ved internasjonalt eierskap	29
2.4	Diverse konsekvenser av ny deltakermodell	31
2.4.1	Betydningen av ulike utdelingsstrategier	31
2.4.2	Fritaksmetoden for ikke personlige eiere	35
2.4.3	Omgåelsesproblemet	37
2.5	Potensielle fremtidige lovendringer	38

3	DELTAKERMODELLEN VURDERT vs FORMÅLENE	41
3.1	Bakgrunn	41
3.2	Fordelingshensyn	42
3.3	Verdiskapingshensyn	44
3.3.1	Nøytralitet og symmetri	44
3.3.2	Skattekiloproblem og kapitalmobilitet	47
3.3.3	Andre hensyn	49
4	PERSPEKTIV OG KONSEKVENSER AV REFORM	52
4.1	Estimerte provenyeffekter etter ny skattemodell	52
4.2	Veien videre – mulige justeringer av skattereformen	53
5	AVSLUTNING – OPPSUMMERING	55
6	LITTERATURLISTE	59

1 INNLEDNING

1.1 Skattereformen 2004-2006

Denne oppgaven har som hovedformål (jf. punkt 1.2.2) å gi en analyse samt en praktisk gjennomgang av den såkalte ”deltakermodellen” for deltakerlignede selskaper, som vil anvendes av ANS deltakere fra og med året 2006 i henhold til lovvedtak fra juni 2005.

Modellen ble vedtatt som en oppfølging av den mer omfattende ”skattereformen 2004-2006”. Det vil derfor være naturlig først å gi en viss bakgrunn for denne betydelige revisjonen av skatteloven, som kan sies å avløse delingsmodellen fra den tidligere 1992 reformen.

Det såkalte Skauge-utvalget (Skatteutvalget) hadde fått sitt mandat fra sittende Bondevik-regjering, og fremla gjennom NOU 2003:9 nye forslag som primært omfattet en revisjon av nærings/eierbeskatningen for selskaper og selvstendig næringsdrivende.

Hovedformålet med omleggingen var å oppnå en utjevning av marginal og totalbeskatning på arbeids og kapitalinntekter, bl.a. for å forhindre en del negative utslag av den tidligere benyttede delingsmodell som ble anvendt for selskapsformene ANS og AS.

Det ble i desember 2004 vedtatt en ny skattemodell for aksjonærer kalt ”aksjonærmodellen” som erstattet tidligere delings/RISK modeller. Dette innebar innføring av en ny utbytte/utdelingsskatt for eierne som ble utløst ved overskuddsutdelinger fra selskapene. Ved utdelinger og realisasjonsgevinster som oversteg en ”risikofri” minimumsavkastning på kapitalen, ble det lagt et påslag på alminnelig inntekt med den effekt at samlet kapitalbeskatning for aksjonærer økte fra tidligere 28% til nå inntil 48,2% (avhengig av størrelse på ”skjermingsfradragene”).

Denne såkalte uttaksmetoden ble benyttet som utgangspunkt da Uttaksutvalget i 2005 fikk mandat til å videreutvikle nye modeller for ansvarlige selskap og selvstendig næringsdrivende. Det ble i NOU 2005:2 presentert en såkalt "deltakermodell" for ANS deltakere samt en "foretaksmodell" for enkeltmannsforetak. Førstnevnte modell var basert på uttaksprinsippene fra aksjonærmodellen mens foretaksmodellen var vesentlig forskjellig. Sistnevnte modell ble karakterisert som en kildemodell, dvs at overskuddsbeskatningen ble basert på årlig inntjening og ikke eventuelle overskuddsuttak.

I mai 2005 ble disse modellene presentert for Stortinget basert på nevnte utredning, og forslagene fra Ot.prp.nr.92 ble så vedtatt i juni 2005 uten vesentlige justeringer fra lovgiverne.

1.2 Deltakermodellen

1.2.1 Hovedtrekk ved deltakermodellen

Etter at deltakermodellen i juni 2005 ble vedtatt gjennom Besl.O.nr.126 (jf. Ot.prp.nr.92), ble det klart at tidligere regler i skattelovens §§10-40 til 10-48 vedr. skattlegging av deltakere i ansvarlig selskap var blitt vesentlig endret gjennom de nye lovtilleggene. Som følge av at ansvarlige selskap fortsatt ikke blir definert som selvstendige skattesubjekt blir det som før benyttet en "nettometode" ved fastsettelse av den enkelte deltakers overskuddsandel. Skjermingsfradragene i den nye modellen må da beregnes basert på deltakernes individuelle kapitalinnskudd og uttak, før den nye utdelingsskatten kan fastsettes.

Deltakerne blir nå til en viss grad også omfattet av den såkalte "fritaksmetoden" (vedtatt i 2004, jf. sktl. §2-38) som medfører at utdeling av overskudd ikke kommer til beskatning før disse fysisk mottas av en eier som er registrert som et personlig skattesubjekt. Den enkelte deltaker kan dermed få utsatt utdelingsskatten "på ubestemt tid" ved at et eget heleid selskap (AS eller ANS) står registrert som eier av andelen, og at det derved er selskapet og ikke deltakeren personlig som mottar utdelingen.

De nye bestemmelsene innebærer også endrede skatteregler i forbindelse med realisasjon av andeler/aktiva og lån til selskapet (fra andre enn banker). Realisasjonsreglene tilsvarer i stor grad aksjonærmodellens metoder ved at realisasjonsgevinster blir beskattet på linje med uttak av driftsoverskudd. Imidlertid kommer deltakerne her bedre ut enn eiere av enkeltmannsbedrifter som vil måtte betale personskatt/toppskatt på alle typer realiserte gevinster.

Et sentralt trekk ved modellen som får store konsekvenser for tidligere ”passive” deltakere underlagt delingsmodellen er at den nye metoden ikke skiller mellom passive/aktive eiere. Dette innebærer at de ”aktive” eierne som tidligere samlet eide under 2/3 av selskapet ikke lenger kan utnytte de gunstige delingsreglene, som ga muligheter for å definere mesteparten av inntektene som kapitalinntekter med kun 28% totalbeskatning.

1.2.2 Innhold og problemstillinger

Det vil i kapittel 2 bli gitt en beskrivelse de relevante uttaks og realisasjonsreglene som behandles i deltakermodellen.

Gjennom ulike regneeksempler illustreres også hvordan de nye skattene konkret beregnes og hvilket nivå skattene vil ligge på. En sentral del av oppgaven blir å vurdere mulige problemområder og tilpasningsmuligheter som kan påregnes.

Fritaksmetoden (jf sktl §2-38) for utsettelse av uttaksskatt blir også her relativt grundig behandlet siden disse reglene vil kunne få betydelige konsekvenser for deltakerne.

Lovendringer for utenlandske eiere og arvinger blir for øvrig noe omtalt under overskriften ” øvrige nye regler med relevans for selskapsdeltakere”.

Dette kapittelet avsluttes så med en av hovedproblemstillingen i oppgaven som er å vurdere om det kan forventede nye regelendringer basert på mulige svakheter/”huller” i den vedtatte modell.

Det ble ved innføring av deltakermodellen (som får effekt fra regnskapsåret 2006) vedtatt en rekke overgangsregler som primært fikk effekt for året 2005 (jf sktl §10-48). Oppgaven vil imidlertid ikke behandle nærmere de tilpasningsmuligheter som da forelå i form av forserte utbytteutbetalinger og omdanninger til andre selskapsformer.

Deltakermodellen har i utgangspunktet også relevans for kommandittister og ”stille deltakere” (jf. sktl §10-40), men siden reglene for disse to selskapsformene ikke har blitt vesentlig endret som følge av reformen, vil fremstillingen konsentreres om deltakere i ansvarlige selskap (ANS).

I kapittel 3 gis en vurdering av enkelte formål/hensyn som var sentrale for Skatteutvalget (jf. NOU 2003:9) ved utarbeidelse av ny skattemodell. Det blir satt søkelys på hvorvidt målsettingene kan forventes å bli fullt ut oppfylt gjennom de nye reglene, og i hvilken ”retning” man har beveget seg i forhold til den forrige skattereformen i 1992.

Det sies her en del om mulig motstrid mellom sentrale formål som fordelingshensynene/verdiskapingshensynene. Størst vekt i dette kapittelet får vurderingen av nøytralitetshensynet der enkelte av de nye reglene vil være problematiske.

I kapittel 4 vises et mer ”makro-orientert” bilde av skattereformens konsekvenser, og det belyses her hvordan forventede proveny effekter vil slå ut for relevante grupper.

I dette kapittelet vurderes også kort enkelte mulige senere justeringer av ”skattereformen 2004-2006” basert på forutsetningene som nevnt i NOU 2003:9.

I siste kapittel gis så et sammendrag av de sentrale problemstillinger/konklusjoner i oppgaven i tillegg til noen avsluttende kommentarer.

1.3 Metode og rettskilder

Opgavens kapittel 2 vil inneholde en vurdering av skatterettslige problemstillinger, og det vil i denne fremstillingen bli benyttet en juridisk metode.

Siden de omtalte regler er nylig vedtatte, eksisterer det i liten grad rettspraksis og etterarbeid fra Departementet/skattemyndigheter som vil kunne belyse aktuelle problemområder. Fremstillingen må dermed i stor grad støtte seg til lovforarbeidene (primært Departementets innstilling til Odelstinget ; Ot.prp.nr.92 fra 2005), og artikler fra fagmiljøer når eventuelle lovtolkninger skal foretas. Det blir også vist til vedtatte nye forskrifter fra høsten 2005 og Lignings-ABC i den grad disse kan bidra til opplysning.

I kapittel 3 og 4 vedr lovformålene og konsekvenser av modellen vil det imidlertid i hovedsak være mer mikro/makroøkonomisk orienterte artikler/lovforarbeid (jf. primært Skatteutvalgets utredning NOU 2003:9) som danner grunnlaget for fremstillingen.

2 DELTAKERMODELLEN

2.1 Lovgrunnlag og bakgrunn for deltakermodellen

Lovreglene som her blir ansett å omfatte den såkalte deltakermodellen er primært skattelovens §§10-40 til 10-48 som er hoveddelen av lovens avsnitt med navnet ”Skattlegging av deltakere i ansvarlige selskap, kommandittselskap m.v” .

Fritaksmetoden som ble gjort gjeldende for aksjonærer etter vedtak i 2004 (sktl §2-38) vil bli noe omtalt i dette kapittelet under punkt 2.4.2 siden denne til dels også får anvendelse for deltakere ved at det bare er utdelinger til ”ikke-personlige” deltakere som belastes utdelingsskatt. (jf. §10-42, 1.ledd).

Den nye bestemmelsen i sktl §5-22 vedr. beskatningsregler for private lån til ansvarlige selskap blir nærmere omtalt som en del av modellen under punkt 2.2.4.

Under overskriften ”Andre lovregler med betydning for deltakermodellen” (punkt 2.3) blir reviderte regler for kontinuitet ved arv i sktl §10-33 beskrevet nærmere.

Også innførte prinsipper for likebehandling av utenlandske deltakere, og nye regler for flytting til utlandet etter salg av andeler blir omtalt under dette avsnittet (jf endring av skatteavtaler samt sktl §2-3, 3.ledd).

Når det gjelder de nevnte sentrale endringene i sktl. §§10-40 til 10-48 er disse lovteknisk gjennomført dels gjennom sletting av enkelte ”gamle” regler (jf. §10-40, 2.ledd , §10-42 og §10-44, 2. og 3.ledd), og dels gjennom nye paragrafer/avsnitt (jf § 10-41, 2. og 3.ledd , §10-42, §10-44, 2. og 3.ledd , §§10-46 til 10-48). Forskriftene fra 9 sep 2005 nr 1042 som bl.a. er aktuelle ved beregning av skjermingsfradrag vil også være en del av lovgrunnlaget. Av de vedtatte nye lovene er §10-42 den sentrale nye regel for beregning av utdelingsskatt og skjermingsfradrag mens §10-44 er den sentrale regel for beregning av skatt ved realisasjonsgevinster på andeler/aktiva.

Da den nye deltakermodellen ble vedtatt i juni 2005 gjennom Besl.O.nr.126 hadde Odelstinget i sin innstilling til Finanskomiteen (Innst.O. nr.125) stilt seg bak forslagene som presentert i Ot.prp.nr. 92 med et relativt bredt flertall.

Det var generell enighet om at det var nødvendig med en utjevning av marginals-katten på arbeids og kapitalinntekter ved å innføre en ny utdelings(utbytte) skatt på selskapsoverskudd og realisasjonsgevinster, noe som etter hvert hadde blitt vanlig i de fleste sammenliknbare europeiske land.

En forutsetning for vedtagelse av utdelingsskatten var at toppskatten på arbeidsinntekter ble nedjustert i senere statsbudsjett (noe den ble med ca 3% i 2006). Det ble av det ”borgerlige” stortingsflertallet også forutsatt at formuesskatten senere skulle nedjusteres for å kompensere for provenyøkninger som næringslivet nå ble belastet med.

Fremskrittspartiet stemte ikke for forslaget til ny deltakermodell med den begrunnelse at nedjustering av formuesskatten ikke var bindende vedtatt (de fikk for så vidt rett i sin skepsis ved at den nye regjeringen i sitt 2006 budsjett økte grunnlaget for formuesskatten). Under forhandlingene ønsket for øvrig Senterpartiet å øke skjermingsfradragene, mens SV ønsket å gå i motsatt retning og dermed øke den effektive utdelingsskatten.

Den vedtatte delingsmodellen vil innebære at det er tidspunktet for utdeling av overskudd og ikke selve inntjeningsåret som er avgjørende for når ”trinn 2” i beskatningen vil få effekt. Ved utdeling av overskudd som overstiger skjermingsfradragene blir dette nettouttaket definert som alminnelig inntekt for deltakerne med 28% skattebelastning . I skjermingsfradraget inngår bokført verdi av deltakerens andel multiplisert med en skjermingsrente lik ”risikofri” rente. Siden også betalt selskapskatt inngår i skjermingsfradraget vil den effektive utdelingsskatten ikke overstige 20,16% ($28\% * 0,72$) , og samlet marginals-katt for selskap/deltakere blir lik 48,2%. Den ”normale” gjennomsnittskatten vil likevel bli lavere som følge av nevnte skjermingsrente. (ved for eksempel en avkastning på 10% av kapitalgrunnlaget og en skjermingsrente på 2,5% vil effektiv uttaksskatt bli redusert fra 20,2% til ca 15% som gir en samlet skatt lik 43%).

Hovedprinsippene for beregning av realisasjonsgevinster har ikke blitt endret ved ny deltakermodell, men reglene for fastsetting av inngangsverdi ved gevinstberegningen følger nå samme metode som ved beregning av skjermingsgrunnlag.

Denne realisasjonsmodellen medfører imidlertid at man fortsatt ikke unngår visse ”innlåsingeffekter”, ved at det er skattemessig mer gunstig at deltakerne selv selger selskapsandeler fremfor at selskapet selger aktiva/ervert goodwill og dermed utløser både selskapsskatt og eventuell senere utdelingsskatt som følge av gevinsten (jf. punkt 2.2.3.1).

2.2 Modellens virkemåte

2.2.1 Skattesubjekt og objekt for skattleggingen

Anvendelsesområdet for reglene om skattlegging av selskapsdeltakere (jf. primært sktl §§10-40 til 10-48) er beskrevet i sktl §10-40. Bestemmelsene får som tidligere anvendelse på selskap som er angitt i selskapsloven §1-2, dvs ansvarlige selskap, kommandittselskap, indre selskap, partsrederi og ”stille” deltakere.

Den tidligere formuleringen i §10-40, 2.ledd har nå utgått, noe som innebærer at nettolignede sameier ikke lenger omfattes av disse reglene (jf. nye forskrifter vedr. overgangsregler).

Skattelovens §10-43 vedr. fradragbegrensninger for kommandittister og ”stille” deltakere har ikke blitt endret som følge av denne skattereformen og siden disse selskapsformene i denne omgang ikke har fått noen vesentlige nye regler som følge av reformen vil fremstillingen videre konsentrere seg om ansvarlige (ANS) selskaper.

Det ble av skatteutvalget vurdert om de nevnte selskapsformer burde bli selvstendige skattesubjekt i stedet for at eierne beskattes direkte for sine netto-andeler. Konklusjonen ble imidlertid at det gamle systemet burde beholdes, bl.a. for å være i overensstemmelse med internasjonal praksis (jf. §10-41, 1.ledd). Dette innebærer at det fortsatt er andelshaverne som har primæransvaret for skatteinnbetalinger som følger av driftsoverskudd selv om det vil være tillatt å bruke av selskapets midler for å dekke denne ”selskapsskatten” uten at

dette regnes som utdeling (jf. sammenlikning med AS der eierne har begrenset ansvar og der selskapet alene har ansvaret for betaling av selskapsskatten).

Det presiseres i §10-45 at disposisjoner foretatt mellom deltaker og selskap i forhold til §10-41 og §10-42 anses å være foretatt mellom selvstendige skattesubjekt. Denne paragrafen er lite omtalt i forarbeidene og kan umiddelbart virke noe "selvmotsigende" siden de enkelte deltakerne jo har det primære skattebetalingsansvaret. Dette kan nok forklares med at selskapet har en status som "delvis selvstendig subjekt", bl.a. ved at det er en del av selskapets netto balanse som blir overført til ny deltaker ved salg av andel (dvs at det ved salg av andel ikke selges enkelt-aktiva men en del av et selskap). Selskapet er også "selvstendig" på den måten at hver enkelt deltaker er solidarisk ansvarlig for alle selskapsforpliktelser etter selskapsloven (jf sel §2-4), dvs at hver deltaker vil være ansvarlig for "hele selskapet" dersom det ikke er tatt forbehold i selskapsavtalen og Foretaksregisteret. Den nye utdelingsskatten vil imidlertid kun være rettet mot den enkelte deltaker som selvstendig skattesubjekt slik at de andre deltakerne ikke vil ha noe solidarisk ansvar for denne betaling.

Etter at "fritaksmetoden" ble vedtatt vil det nå være mer aktuelt enn tidligere at et selskap med begrenset ansvar (AS) utgjør en eller flere av deltakerne siden selskapsloven åpner for denne muligheten.

Som tidligere er næringsvirksomhet fortsatt avgrenset mot rent passiv kapitalforvaltning. Dette innebærer at det fremdeles er rom for at deltakere som privatpersoner eier enkelte aktiva så lenge denne virksomheten er av begrenset størrelse. Siden privatpersoner betaler maksimalt 28% skatt på kapitalinntekter vil dette kunne bli en mer aktuell problemstilling enn tidligere. I dag foreligger det i Lignings-ABC enkelte retningslinjer (primært for utleievirksomhet) for hvordan denne avgrensingen bør foretas, og Departementet åpner for at Skattedirektoratet kan vurderer tilsvarende retningslinjer for flere områder der grensdragningen kan bli problematisk (jf. Ot.prp.nr.92 s20).

Det bør merkes at det er reelle eierskap og ikke formelle eierdefinisjoner som vil være avgjørende når myndighetene skal vurdere gjennomskjæring.

Utlendinger som eier andel i virksomhet med fast driftsted i Norge (og norske eiere med andeler i utlandet) er som tidligere skattepliktig her. Inngåtte skatteavtaler med andre EØS land vil nå bli justert i den grad de ikke gir likebehandling vedr. skattlegging av de ulike lands borgere (jf. dommen ”Fokus-bank” fra EFTA domstolen 2004 som er omtalt under punkt 2.4.2). De såkalte NOKUS-reglene for deltakere som kontrollerer selskap i lavskatteland vil fortsatt medføre tilleggsbeskatning for disse eierne i Norge (eiere av NOKUS andeler vil ikke omfattes av den såkalte ”fritaksmetoden” noe eiere av andeler innenfor EØS vil oppnå).

Skatteobjekt for deltakere vil som før omfatte løpende driftsoverskudd på deres respektive andeler i selskapet. I tillegg vil nå utdelinger til deltakerne som utgjør mer enn risikofri avkastning på andelens skattemessige verdi være objekt for utdelingsskatt. Denne utdelingsskatten vil også gjelde utenlandske eiere som i henhold til ny §10-12(2) skal ha de samme skjermingsfradragene som norske eiere. (tilsvarende fradrag gis for norske eiere med selskapsandeler i andre EØS land) .

Realisasjonsgevinster (ved salg eller avvikling) fra aktiva eller eierandeler behandles på samme måte, dvs at det får ingen skattemessig betydning om overskudd tas ut i form av solgte andeler eller alternativt som uttatt utbytte.

Nytt i denne reformen er at lån (ekskl. ordinære banklån/mengdegjeldsbrev) til selskapet fra deltakere og andre aktuelle lånegivere nå beskattes ved et tillegg til alminnelig inntekt for den delen av renten som overstiger risikofri rente. (jf. punkt 2.3.4).

2.2.2 Beregning av utdelingsskatt

2.2.2.1 Utdelingskriteriet

Hovedprinsippene bak den nye utdelingsskatten for ANS deltakere er angitt i sktl §10-42. I tillegg til at det her vises hvordan skjermingsfradragene skal beregnes, angir §10-42 første og annet ledd hva kriteriene er for at utdelinger skal utløse beskatning.

Det anføres i §10-42(1) at det skal ”beregnes et tillegg til alminnelig inntekt når en personlig deltaker mottar utdeling fra selskapet”. Med ”tillegg til alminnelig inntekt”

menes her at den aktuelle netto utdeling etter lovlige fradrag (jf. §10-42, 3.ledd) anses som en kapitalinntekt (jf. sktl §5-20) og beskattes med ordinær 28% skattesats. Når det i §10-42(1) er benyttet begrepet "personlig deltaker" er dette en følge av at den såkalte fritaksmetoden (jf. sktl §2-38 beskrevet under punkt 2.5.2) får delvis anvendelse for deltakere, og at "ikke-personlige" deltakere (primært AS eller ANS) dermed får utsatt betaling av utdelingsskatt. Som beskrevet senere i oppgaven vil eiere av selskap som igjen eier andeler i andre selskap ikke belastes utdelingsskatt før midlene er utdelt til et "personlig skattesubjekt", dvs til en aksjonær eller deltaker.

I samme lovavsnitt er tidspunktet for beskatningen angitt som "når deltaker mottar utdeling". Et trekk som skiller denne beskatningen fra ordinær overskuddsbeskatning er dermed at det ikke er inntjeningstidspunktet men utdelingstidspunktet som utløser beskatning. Dersom selskapet i 2006 beslutter å utdele "utbytte" dette året som følge av overskudd i 2005 vil deltakerne belastes denne utdelingsskatten med effekt for inntektsåret 2006. Det aktuelle utdelingsbeløp må for øvrig være fysisk mottatt det aktuelle år, dvs at en utdelingsbeslutning alene er ikke tilstrekkelig til å utløse skatten.

(det var dermed ikke unaturlig at mange deltakere valgte å ta ut store uttak i 2005 før den nye skatten ble effektiv).

Det er i §10-42(2) anført at begrepet utdeling skal defineres som "enhver vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til deltaker". I annet punktum presiseres at utdelinger til deltakerens nærstående og slektninger (jf. §10-11, 2.ledd) også vil utløse beskatning. Dette innebærer at også gavesalg og "unormale lån" (jf. punkt 2.2.4) vil omfattes av begrepet "vederlagsfri overføring". Dersom en deltaker er aktiv i egen bedrift vil arbeidsgodtgjørelse beskattes som ordinær personinntekt/næringsinntekt. Hvis det skulle dreie seg om "fiktive" lønnsutbetalinger vil imidlertid disse kunne bli beskattet som overskuddsutdeling etter ordinære gjennomskjæringsregler, jf. Ot.prp.nr.92 s29 (dette er imidlertid mindre praktisk etter at marginals-katten på arbeids/kapitalinntekter avviker lite for "normale" lønnsnivåer som belastes med toppskatt når disse overstiger kr. 400.000). Det presiseres i §10-42(4) at selskapets tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital (dvs innskutt egenkapital fra deltakerne) ikke regnes som utdeling med skatteplikt.

2.2.2.2 Skjermingsgrunnlaget

I henhold til sktl §10-42, 6.ledd (jf §10-48 og forskrift 9 sep 2005 nr 1042 §10-48-1, 3.ledd) skal det fra og med 1.1.2006 beregnes et skjermingsgrunnlag som baseres på deltakernes individuelle historiske kostpris for andelen fratrukket anskaffelsesomkostninger. Det bør merkes at dersom en deltaker har betalt en pris for andelen som avviker fra bokførte verdier på aktiva (for eksempel som følge av goodwill-verdier i selskapet), skal faktisk kjøpspris danne basis for skjermingsgrunnlaget og ikke de bokførte verdiene på kjøpetidspunktet (jf. forskrift 9 sep 2005 §10-48-1,2.ledd). Videre skal det legges til senere kapital/aktiva-innskudd fra deltakeren, mens eventuelle tilbakebetalinger av egenkapital/innskudd vil redusere grunnlaget.

I de tilfeller der deltakerne ikke har betalt noen historisk pris for sin andel vil det være de akkumulerte skattemessig bokførte verdier av selskapet/andelene (fratrukket gjeld) ved årets begynnelse som danner grunnlaget for kommende skatte år (jf. forskriftens §10-48-1 vedr. overgangsregler).

I Proposisjonen (s32-33) blir det anført at det også skal tas hensyn til såkalte "uegentlige innskudd". Disse kan oppstå som følge av "innbetalinger som kommer fra kilder utenfor selskapet". Som eksempel på dette nevnes deltakeres arbeidsinnsats i selskapet som ikke har blitt godtgjort i form av lønn, samt lån mellom deltaker og selskap. Dersom en deltaker mottar mer/mindre overskuddsutdeling enn det selskapsavtalen tilsier anses dette dermed som et innskudd/uttak fra selskapet. Det nevnes også som eksempel tilfeller der deltaker betaler selskapsskatt av "private" midler uten først å ha mottatt utdeling av selskapsoverskuddet.

Dette innebærer at deltakere som har foretatt "uegentlige innskudd" i selskapet vil bli godtgjort med et høyere skjermingsgrunnlag enn de andre deltakerne (dvs at det er den faktiske egenkapitalen tilknyttet hver enkelt andel som danner grunnlaget).

Det vil i henhold til §10-42, 6.ledd også bli foretatt en årlig justering av grunnlaget avhengig av om ubenyttet skjerming er overført til senere år som følge av at forrige års utdelinger var lavere enn skjermingsfradraget (jf. 9.ledd der det også fastslås at ubenyttet

skjerming kan benyttes til å redusere utdelingsskatten senere år). I henhold til paragrafens 7.ledd vil driftunderskudd (multiplisert med skattesatsen) medføre reduksjon i senere års skjermingsrunnlag. Det fastslås imidlertid i 10.ledd at det totale grunnlaget aldri kan bli negativt.

Som anført i forskriftens §10-42-2 skal årets kapitalinnskudd beregnes som et gjennomsnitt av innskuddene pr 1 januar og de påfølgende 3 kvartaler for å forhindre ”oppblåsing” av balansen før årsskiftet. Det presiseres imidlertid i proposisjonen (s33) at de omtalte ”uegentlige innskudd” ikke får effekt for skjermingsgrunnlaget før året etter de har oppstått.

2.2.2.3 Skjermingsrente

Som anført i sktl §10-42, 6.ledd vil det gis et skjermingsfradrag som tilsvarer en ”risikofri” avkastning på kapitalgrunnlaget/skjermingsgrunnlaget. Denne såkalte skjermingsrenten er i statsbudsjettet for 2006 angitt som årets gjennomsnitt av renten for 3mnd statskasseveksler (publisert månedlig av Norges Bank og kan finnes på Skattedirektoratets hjemmeside). Den konkrete satsen for 2006 vil dermed foreligge i begynnelsen av 2007 når alle årets månedsrenter er publisert. Rentesatsen var av Uttaksutvalget opprinnelig foreslått som 5 års statsobligasjonsrente, som normalt ville ha vært noen tidels prosent høyere siden denne inneholder noe ”risikokompensasjon” .

En skjermingsrentesats skal også benyttes ved lån til selskapet fra deltakere eller andre ”private” aktører (jf. punkt 2.2.4). Disse lånegiverne må da betale en ekstra kapitalskatt hvis mottatt rente overstiger den som oppgis i forskrift 9 sep 2005 nr 1042 , §5-22-4. Det skal også her benyttes 3mnd statskassevekselrente, og lånegrunnlaget må sammen med rentesatsen oppdateres annenhver måned (dvs 6 renteberegninger pr.år med 6 ulike rentesatser) .

Det bør merkes at det ved beregning av skjermingsfradrag skal benyttes en netto skjermingsrente fratrukket skatt (dvs rentesatsen * 0,72). Begrunnelsen for dette er i henhold til proposisjonen at det for å oppnå symmetri i forhold til alternative

kapitalplasseringer må benyttes en nettorente siden alternative renteinntekter jo ville ha blitt skattlagt med tilsvarende sats.

Selv om det da er gitt en rimelig presis teoretisk begrunnelse for det valgte rentenivå kan det anføres at den nevnte metode for valg av størrelsen på skjermingsfradragene ikke er helt uproblematisk. I en lavkonjunktur vil normalt markedsrentene/skjermingsrenten være synkende med tilhørende lavere skjermingsfradrag og høye effektive skattesatser, mens forholdet under en høykonjunktur vil være motsatt. Dette innebærer at en her oppnår til dels det motsatte av et relativt sentralt formål med skattepolitikken, som er å skulle virke konjunkturutjevne.

2.2.2.4 Beregningsmetodikk

For å komme frem til ”netto utdeling” som skal tillegges alminnelig inntekt (jf. §10-42, 3.ledd) må først skjermingsfradraget som skal fratrekkes utdelingen beregnes som anført i §10-42(5). Dette skjermingsfradraget fremkommer ved at skjermingsgrunnlaget blir multiplisert med skjermingsrenten. Det er i paragrafens 8.ledd anført at det er deltakeren som eier andelen ved årets slutt som får benytte seg av årets skjermingsfradrag.

I tillegg til at skjermingsfradraget skal fratrekkes utdelingen gis det også i henhold til §10-42(3a) fradrag for belastet skatt på årets ordinære driftsoverskudd. Siden det er den individuelle deltaker som også er ansvarlig for denne ”selskapsskatten” er det skatteyderens sats for alminnelig inntektsskatt som benyttes. Dette innebærer at innbyggere i deler av Nord-Norge vil benytte en sats på 24,5% sammenliknet med den ordinære 28% satsen. Som nevnt vil disse fradragene kunne utnyttes senere år dersom årets utdeling er mindre enn de samlede fradragene. (Et unntak er ved realisering av andeler med tap der disse akkumulerte ubenyttede fradragene ikke vil kunne bidra til å øke netto realisasjonstap).

Som det fremkommer ved de praktiske eksemplene i neste avsnitt vil den totale skattesatsen (marginalt og gjennomsnittlig) belastet deltakeren være 48,2% ($28 + 28 \cdot 0,72$) i det tilfellet hele driftsoverskuddet går til utdeling, men der det ikke foreligger noen skjermingsfradrag av betydning.

Vi ser dermed at typisk arbeidsintensive virksomheter med lav kapitalbase normalt vil bli belastet en gjennomsnittsskatt nær 48% for sine deltakere, mens for virksomheter med høy bokført kapitalbase og moderat direkte-avkastning på investeringene, (typisk ved eiendomsutleie) vil gjennomsnittsbekskatningen kunne nærme seg totalt 28% ved at skjermingen begrenser utdelingsskatten i betydelig grad.

Ulike uttaksstrategier for å optimalisere disse skattebelastningene vil for øvrig bli behandlet senere i oppgaven.

2.2.2.5 Praktiske eksempel på skatteberegninger

Som anført i forrige avsnitt fastsettes den nye uttaksskatten ved at "netto utdeling" tillegges alminnelig inntekt for deltakeren. Grunnlaget for skatten kan da beregnes ved følgende regnestykke ;

	Utdelt overskudd
-	løpende skatt på selskapets virksomhet (årsoverskudd* 28%)
-	skjermingsgrunnlag * skjermingsrente etter skatt (nå ca $2,5\% * (1-0,28)=1,8$)
=	Skattegrunnlag

Som tidligere nevnt vil skjermingsgrunnlaget kunne variere mellom hver enkelt deltaker. Eksempelet nedenfor belyser at det kan oppstå visse interessekonflikter mellom deltakerne ved at et gitt utdelingsnivå gir vesentlig mer utdelingsskatt for en av partnerne sammenliknet med den andre som har høyere skjermingsgrunnlag.

Eksempel 1

Nedenfor vises regnestykkene for de to partnerne Peder Nome og Evy Rike som har henholdsvis 40 og 60% eierandel i et ansvarlig selskap. Selskapet var tidligere et enkeltmannsforetak eid av Nome. I år 2000 ble selskapet omdannet til et ANS ved at Rike kjøpte seg inn med et innskudd på MNOK 8,0 mot å få en 60% andel i det nye selskapet. Skattemessig bokført verdi på hele selskapet pr. 1.1.2006 var MNOK 10,0 .

På grunn av personlige likviditetsproblemer har Nome til nå tatt ut MNOK 1,0 mer i utbytte enn hans eierandel skulle tilsi. Dette medfører at Nome får redusert sitt

skjermingsgrunnlag ned til faktisk eiet egenkapitalandel (ekstra utbytte i forhold til andre deltakere betraktes i praksis som egenkapitaluttak eller som et lån fra partnere med samme effekt, jf. Ot.prp.nr.92 s36 vedr. regler som gjelder for andeler kjøpt før 2006).

Rike kan på sin side oppjustere sitt skjermingsgrunnlag til faktisk betalt beløp for andelen siden dette beløpet var høyere enn dagens skattemessige verdi på andelen. (jf. Ot.prp.nr.92 s36 samt forskrift).

På selskapets årsmøte i desember 2005 ble det bestemt en overskuddsutdeling på totalt MNOK 1,0 hvorav 0,6 til Rike og 0,4 til Nome. Utdelingen utgjorde ikke hele årets årsoverskudd som var på MNOK 1,5 før selskapsskatt.

Den skattemessige behandlingen av utdelingen blir da som følger;

<u>(beløp i MNOK)</u>	<u>Nome</u>	<u>Rike</u>	<u>Totalt</u>
Skattemessig verdi selskap pr. 1.1.2006	4,0	6,0	10,0
Tillegg for ”merpris” kjøp av andel		+2,0	
Fradrag for ”lån” fra partner	- 1,0		
.....			
Totalt skjermingsgrunnlag	3,0	8,0	
Selskapsoverskudd	0,6	0,9	1,5
Utdelt overskudd	0,4	0,6	1,0
Betalt selskapsskatt	0,17	0,25	0,42
<u>Skjermingsfradrag (2% rente e/skatt)</u>	<u>+0,06</u>	<u>+0,16</u>	<u>+0,22</u>
Totale fradrag før utdelingsskatt	0,23	0,41	0,64
Utdeling fratrukket fradrag	0,17	0,19	0,36
Utdelingsskatt betalt i 2006 (28% av netto)	0,05	0,05	0,10

Vi ser av dette eksempelet at selv om Rike får utdelt klart mest utbytte betaler begge ca kr. 50.000.- i utdelingsskatt som følge av at Rike har relativt sett høyest skjerming.

I eksempelet deles ikke hele overskuddet ut som utbytte, og dette gjør at fradrag for betalt selskapsskatt gir betydelig uttelling dette året (effektiv utdelingsskatt blir her totalt ca

10%). Dette medfører imidlertid at dersom rest-overskuddet i stedet skal tas ut et senere år vil skattefradraget for selskapsskatt allerede være brukt opp slik at effektiv skatt for ”rest-utdelingen” da vil bli 28%. Dersom hele overskuddet hadde blitt tatt ut som utbytte samme år ville utdelingsskatten til Nome og Rike økt til henholdsvis MNOK 0,10 og 0,13 med en total effektiv utdelingsskatt på ca 16% (noe lavere for Rike). Vi ser dermed at med overskudd i overkant av 10% av kapitalgrunnlaget vil en skjermingsrente på 2% (etter skatt) utgjøre en relativt liten effekt på den totale utdelingsskatten (denne reduseres fra 20% til 16% som følge av fradraget). Med et mer ”normalt” langsiktig rentenivå på ca 4% vil imidlertid effekten av skjermingsfradraget øke til det dobbelte og dermed redusere den effektive skatten.

Ved å justere tallene for overskudd og utbytte vil vi kunne få en situasjon der Rike ikke betaler utdelingsskatt mens Nome må betale dette. Dersom overskuddet er MNOK 0,5 hvorav 0,4 av dette deles ut som utbytte vil Rike ikke betale utdelingsskatt mens Nome betaler kr 12.000. I en slik situasjon ville nok Nome kunne ønske at utbyttene ble redusert til MNOK 0,3 for at han også skulle slippe utdelingsskatt mens dette ville ikke være i Rikes interesse.

I nevnte eksempel arbeidet Nome deltid i selskapet mens Rike er ”passiv” eier. Nome er registrert som selvstendig næringsdrivende og hadde for året en netto lønnsinntekt på kr. 300.000. Av dette betalte han 28% ordinær skatt + 10,7% trygdeavgift, noe som er 9% lavere enn marginalskatt på uttak fra selskapet så lenge skjermingen er ”brukt opp”. (i tillegg bør det tas i betraktning av lønnsinntekt gir pensjonspoeng). Partnerne ble da enige om at Nome skulle øke sin innsats i selskapet og motta kr. 400.000.- årlig i fast lønn (dvs. på det nivået toppskattbelastning starter) mot at uttakene fra selskapet ble tilsvarende redusert. Nome regnet med at dette ville gi en gevinst i skatt/trygd på totalt ca kr 15.000.- pr. år.

Rike fant ut at med den nye utdelingsskatten måtte hun regne med å betale nærmere kr 100.000.- pr. år i utdelingsskatt, noe hun var lite glad for.

Hun vurderte først å melde flytting til en slektsgård i Nord-Norge for å få redusert sin skattesats på alminnelig inntekt fra 28% til 24,5%. Imidlertid ble det mindre bry å etablere et nytt aksjeselskap som kjøpte hennes andel i selskapet til bokført verdi. Utdelinger fra selskapet ble nå overført til hennes nye selskap "Den Sparsomme Gris" AS, og dermed omfattet av den såkalte fritaksmetoden. Siden hun hadde god likviditet og ikke hadde behov for store årlig uttak ble de mottatte utdelinger reinvestert i aksjefondet "Gjødsel&Vekst" som også etter fritaksmetoden kunne reinvestere sine gevinster uten å betale ekstra utdelingsskatt. Hennes advokat rådet henne for øvrig til å ta opp et ramme-lån i banken "Lån&Bruk" der hun til en hver tid kunne trekke på en rammekreditt tilsvarende inntil 50% av aksjeverdiene som ble gitt som sikkerhet.

Rike var nå godt fornøyd med den nye ordningen, (som innebar at hennes arvinger ville dekke eventuell utdelingsskatt) og hun informerte Nome om at fra nå av skulle selskapet gi maksimale årlige utdelinger siden de reinvesterte beløpene ga så god avkastning.

Nome var mindre fornøyd med dette, men siden Rike hadde flertall i styret måtte han godta hennes forslag og akseptere en marginalsatt på sine uttak på 48% .

Eksempel 2.

I neste eksempel blir det belyst hvordan reglene kan slå ut for en deltaker med lavt skjermingsgrunnlag i selskapet kombinert med positiv privat formue. Vi ser da at skatteyteren kan oppleve at den totale kapitalbeskatningen inkl. formueskatt vil overstige 50% (både marginalt og gjennomsnittlig for det investerte beløp).

Den aktuelle deltaker (Stine Stang) har en eierandel på 75% i det ansvarlige selskapet "Sentralt&Dyrt" som bl.a. leier ut 1000 kvadratmeter kontorlokaler med et årlig overskudd på MNOK 2,0. Lokalene ble innkjøpt for 10 år siden. Selskapet har nå en bokført skattemessig verdi (lik skjermingsgrunnlag) pr. 1.1.2006 på MNOK 10,0. Stine har vært deltaker i selskapet siden oppstarten og det foreligger ingen "skjeve kapitalkonti" for noen av deltakerne. Med en antatt skjermingsrente på 2% (etter skatt) gir dette følgende skatteregnskap for Stine når hele overskuddet utdeles som utbytte;

<u>(beløp i MNOK)</u>	<u>75% andel</u>
Andel av overskudd	: 1,5
Overskuddsutdeling	: 1,5
Stines andel av skjermingsgrunnlag	: 7,5
Betalt selskapsskatt (1,5*0,28)	: 0,42
Skjermingsfradrag (2% etter skatt)	: 0,15
Grunnlag for utdelingsskatt	: 0,93
Utdelingsskatt	: 0,26

Vi ser at Stine totalt belastes en skatt på MNOK 0,68 av et overskudd på 1,5 noe som gir et skatterate på totalt 45,4% hvorav utdelingsskatten utgjør 17,4% . Skjermingsfradraget får her liten effekt siden de bokførte verdiene av selskapet (MNOK 10,0) er lave i forhold til markedsverdien som generer inntektene (reell verdi på selskapet anslås til MNOK 30 som gir ca 7% kapitalavkastning).

Siden Stine også har privat formue utover denne andelen betaler hun maksimal formuesskatt (1,1%) på et grunnlag som i utgangspunktet tilsvarer andelens skattemessig bokførte verdi (jf. sktl §4-40), men med ligningstakst som grunnlag for fast eiendom . Dette innebærer en årlig formuesskatt på kr 83.000.- basert på en ligningstakst som utgjør MNOK 7,5. Sett i forhold til overskuddet på MNOK 1,5 utgjør formuesskatten 5,5% av årlig overskudd noe som øker den totale skattebelastningen til 50,9%. Dersom formuesgrunnlaget hadde vært satt lik andelens markedsverdi ville formuesskatten økt med MNOK 0,16. Til gjengjeld ville da verdien av økt skjermingsfradrag gitt en skattebesparelse på MNOK 0,09 slik at samlet skatt da ville økt med MNOK 0,07 (dvs at skatteraten øker fra ca. 51% til 56%) .

Etter at Stine observerte en betydelig økt skattebelastning i forhold til tidligere 28% skatterate gikk hun til sin advokat for å få kartlagt ulike alternativ. Hun hadde hørt at en privatperson kunne leie ut inntil 500 kvadratmeter eiendom uten at dette ble definert som næringsinntekt, og vurderte dermed å overføre en del av eiendommen til seg selv som privatperson. Advokaten viste da til Lignings-ABC som angir at utleieareal er et av flere

moment som skal vektlegges ved vurdering av om det foreligger næringsvirksomhet. Siden størrelsen på inntektene fra utleievirksomheten også var et sentralt moment ved ligningskontorets vurdering, mente advokaten at hun i dette tilfellet måtte regne med å redusere sin private andel til godt under 500 kvadratmeter da denne andelen ville generert såpass høye årlig inntekter som ca 1 mill. kroner. Uansett ville en eventuell overføring av eiendom fra selskapet til Stine privat kunne utløse en gevinstbeskatning på 28% av salgsverdi som oversteg bokført verdi. Med en forventet skatt på over MNOK 2 som følge av salget kunne ikke advokaten anbefale henne å gjøre dette. Advokaten nevnte så at siden Stine uansett hadde en betydelig privat pensjonssparing kunne hun i stedet la et nyetablert aksjeselskapet stå for denne sparingen ved at dette selskapet ble eier og mottaker av utbyttene og dermed omfattet av fritaksmetoden.

Et problem kunne imidlertid også her bli at salget av andelen til et AS måtte skje til langt under markedsverdi for å unngå realisasjonsbeskatning, og at en da kunne frykte at myndigheten justerte opp salgsprisen til reell markedsverdi før skatt ble beregnet. (jf. ulovfestede gjennomskjæringsregler). Dersom Stine hadde benyttet seg av de midlertidige overgangsreglene som gjaldt før 2006 ville en slik transaksjon imidlertid relativt enkelt kunne gjennomføres uten ekstra skattebelastninger (jf. sktl §2-38 , ny bokstav E)

2.2.3 Realisasjon av andeler/aktiva

2.2.3.1 Realisasjonsregler

Etter innføring av ny deltakermodell ble det ikke behov for å endre hovedprinsippene for realisasjon av andeler/aktiva (jf. sktl §10-44, 1. og 4.ledd). Dette innebærer at realisasjonsgevinster som før blir tillagt deltakerens alminnelige inntekt i realisasjonsåret og at eventuelt tap gir tilsvarende skattefradrag. For å oppnå nøytralitet i forhold til utdelingsbeskatningen har det imidlertid blitt behov for å justere inngangsverdien som benyttes for å beregne netto realisasjonsgevinst slik at denne nå får samme basis som skjermingsgrunnlaget som beskrives i §10-42,6.ledd (jf §10-44, 2. og 3.ledd og forskrift 9 sep 2005 nr 1042 §10-48-1 ved realisasjon).

Som ved beregning av skjermingsgrunnlaget er det kostpris for andelen med tillegg av senere kapitalinnskudd som utgjør grunnlaget. Omsetningsomkostninger ved kjøp/salg av andeler kan inkluderes i grunnlaget. Nytt i forhold til tidligere regler blir at akkumulert ubenyttet skjerming i eiertiden kan legges til inngangsverdien så fremt realisasjonen gir netto gevinst (jf §10-44,3.ledd). Dersom tillegg av ubenyttet skjerming medfører realisasjonstap vil dette bare kunne tas med for å oppnå et ”nullresultat”, og kan dermed ikke bidra til å øke et negativt resultat (jf. presisering i Ot.prp.nr.92 s52).

Oppløsning/likvidasjon av selskapet vil på samme måte som tidligere anses som realisasjon, jf §10-44(1). Etter at tidligere §10-44, 2.ledd nå er endret vil innskudd som nye partnere betaler til selskapet (og ikke direkte til eierne) ikke innebære realisasjon for de øvrige eiere (jf. Ot.prp.nr.92, s52). Omdannelse til annen selskapsform kan unntas fra realisasjonsreglene så lenge det særskilte regelverket følges (jf. overgangsregler for 2005). Dette inkluderer også fusjon/fisjon av selskap.

Som omtalt nærmere under punkt 2.4.2 vedr fritaksmetoden vil deltakere bare få nytte av denne metoden ved mottak av utbytter fra andre selskap som ”deres selskap” har eierandeler i, og ikke ved realisasjonsgevinster (jf §10-41, 2.ledd og §2-38). Deltakere kommer dermed dårligere ut enn aksjonærer ved indirekte eierskap, og risikerer ”dobbelbeskatning” sett i forhold til eiere som kontrollerer andeler gjennom AS.

De nye reglene for realisasjon i sktl§10-44 er nært sammenfallende med aksjonærmodellen (som gjelder aksjeselskap) . Reglene er imidlertid gunstigere for deltakere i ansvarlige selskap sammenliknet med selvstendig næringsdrivende som etter foretaksmodellen nå må definere realiserede salgsgevinster som personinntekt med ordinær toppskatt belastning og trygdeavgift.

Sett i forhold til de nye skattereglene for overskuddsbeskatning er realisasjonsreglene i utgangspunktet nøytrale siden det reelt sett blir belastet samme ”ekstraskatt” uavhengig av om opparbeidede driftsoverskudd tas ut i form av årlige utdelinger (utover skjerming) eller ved å realisere eierandeler. Dette betyr at marginals-katten ved realiserde akkumulerte

overskudd blir lik marginalsikten for utdelt utbytte som er totalt 48,2% ved overskudd utover risikofri rente.

Imidlertid vil ikke de nye reglene forhindre at verdistigninger i selskapet som følge av økte verdier på goodwill/aktiva (jf. spesielt eiendomsselskap) medfører latent selskapsskatt som kan utsettes ved at deltakerne selger andeler i selskapet fremfor at selskapet realiserer enkelte aktiva. En slik latent skatt på økte aktiva-verdier kan i prinsippet utsettes ”i det uendelige” dersom selskapet er konstruert med dette formålet (for eksempel ved å lage ett selskap pr. eiendom i stedet for å ha flere eiendommer samlet i et selskap). Konsekvensen av dette blir at kjøperen av andeler i et slikt selskap i liten grad behøver å ta hensyn til eventuell latent skatt på tidligere verdistigninger i selskapet. ”Nåverdien” av skatten vil jo med et ”normalt” avkastningskrav bli svært lav etter en periode på 20-30 år, som jo ikke er noen uvanlig lang levetid for et eiendomsprosjekt.

Denne effekten er i en del sammenhenger kalt for ”innlåsingeffekter” av kapital, og det kan nok sies at skattesystemet bidrar til redusert fleksibilitet ved omsetning av visse aktiva som følge av problematikken rundt latent skatt.

Et annet relevant poeng ved eventuell realisasjon av verdier er at så lenge selskapet ikke er avvirket kan gevinst på enkelte aktiva føres på gevinstkonto og avskrives over flere år med utsatt gevinstskatt som resultat (jf. sktl 14-45). Dersom aktiva selges med tap blir forholdet motsatt, dvs at det da blir fordelaktig å selge eierandeler i selskapet fremfor enkelte aktiva for å oppnå fulle skattefradrag i realisasjonsåret.

2.2.3.2 Praktiske eksempel på skatteberegning ved realisasjon

I det første eksempelet brukes samme tallgrunnlag som benyttet under eks.1 under punkt 2.2.2.5. Forholdet var der at Rike hadde kjøpt en 60% andel i selskapet mot å betale MNOK 8,0 for denne (dvs MNOK 2,0 over bokført verdi). Deltakerne hadde noe ubenyttet skjerming akkumulert fra tidligere år, men siden salget endte med skattemessig tap kunne ikke dette bidra til å øke det skattemessige tapet ytterligere. (jf. Ot.prp.nr.92 s52 og sktl §10-31) Rike hadde nylig blitt bedt om å yte et innskudd i selskapet på MNOK 2,5 som skulle finansiere nytt utstyr. Hun fulgte denne anmodningen, men pga. senere

samarbeidsproblemer med medeier Enge solgte hun så ut sin andel til en bekjent 1 april 2006 for en pris på MNOK 10,0 .

Eksempel 1

Rike fikk da følgende skattefradrag (jf. tabell nedenfor) for 2006 som omfattet realisasjonstap ved salg av andel; (beregningen tar ikke med effekt av potensiell selskapsskatt for 1 kvartal 2006 som tilegnes Rike siden hun skal godtgjøres årsoverskuddet frem til salgsdatoen).

<u>(beløp i MNOK)</u>	<u>60% andel Rike</u>
Betalt inngangsverdi andel år 2000	8,0
Innskudd januar 2006	2,5
Advokatutgifter ved kjøp/salg	0,1
<u>Effekt av ubenyttet skjerming</u>	<u>0,0</u>
Justert inngangsverdi pr 1.4.2006	10,6
Salgsbeløp mottatt	10,0
Skattemessig tap	0,6
Skattereduksjon alminnelig inntekt (28%)	0,2

Eksempel 2

I neste eksempel vil det bli satt fokus på hvordan gevinstbeskatningen og overskuddsbeskatningen slår ut for to deltakere som eier 50% i hvert sitt eiendomsselskap. Selskapet God Drift ANS har oppnådd et brutto driftsoverskudd på MNOK 8,0 i 2005, mens selskapet God Pris ANS har null i driftsresultat, men har oppnådd en brutto verdistigning på sine aktiva på MNOK 8,0 for samme tidsperiode. Begge andelene ble kjøpt i begynnelsen av året 2005 til en bokført verdi på MNOK 40,0 (utgjorde 50% av selskapene). Ingen av deltakerne mottok utdelinger i eiertiden. Ved salg av selskapene et år senere ble det oppnådd en pris som tilsvarte opprinnelig bokførte verdier med tillegg av verdistigning/driftsoverskudd i året 2005. "Bruttoverdien" av deltakernes 50% andel utgjorde da MNOK 44,0. Imidlertid fikk eieren av selskapet God Drift ANS et fradrag i

bruttoverdien på MNOK 1,5 som følge av overskuddsskatt for 2005 samt latent utdelingsskatt. Eieren av God Pris ANS fikk på sin side også et fradrag i salgpris som følge av latent skatt på verdistigningen. Siden nærmest hele selskapets verdi besto av ett forretningsbygg ville det imidlertid være naturlig at en eventuell fremtidig realisasjon fra nye eiere ville skje i form av salg av selskapsandeler og ikke ved at selskapet selv sto for salget (noe som i så fall ville utløst selskapsskatt av gevinsten). Dette innebar at eventuell selskapsskatt kunne forventes å bli utsatt i svært lang tid, og at ”nåverdien” av fremtidig skatt i dette tilfellet ble anslått til kun 7% av verdistigningen, slik at fradraget i forhold til bruttoverdien ble på MNOK 0,3 .

Beregningen nedenfor viser hvordan nettogevinster og skatteeffekter fremkommer.

<u>(beløp i MNOK)</u>	<u>God Pris</u>	<u>God Drift</u>
Kjøpspris selskapsandel	40,0	40,0
Utgifter megler ved salg	0,2	0,2
Skjerming (2% etter skatt)	0,8	0,8
”Selskapsskatt” driftsoverskudd	0,0	1,1
Ny inngangsverdi inkl. ubenyttet skjerming	41,0	42,1
Akkumulert netto driftsoverskudd	0,0	2,9
Salgspris	43,7	42,5
Skattbar salgsgevinst	2,7	0,4
Betalt realisasjonsskatt på gevinst	0,8	0,1
Netto kontantgevinst for deltakerne	2,7	2,2

Vi ser av eksempelet at eier av God Pris ANS oppnår en netto gevinst etter skatt på MNOK 2,7 etter at meglerutgifter på MNOK 0,2 og en realisasjonsbeskatning på MNOK 0,8 er fratrukket brutto salgsgevinst på MNOK 3,7. Eieren av God Drift ANS sitter på sin siden igjen med kun MNOK 2,1 i gevinst. Skjermingen (2% skjermingsrente) ga eieren av God Pris ANS en skattereduksjon som nesten tilsvarte den latente skatten som kom til fradrag fra brutto salgsbeløp slik at hans totale effektive realisasjonsskattebelastning ble på 29% . Eieren av God Drift ANS oppnådde MNOK 1,2 lavere pris for sitt selskap fordi

overskuddsmidler var brukt til betale selskapsskatt i tillegg til at kjøper hadde trukket fra MNOK 0,4 for latent utdelingsskatt. Effektiv skatt belastet denne deltakeren for årets overskudd ble dermed såpass høy som 42% som følge av lave skjermingsfradrag, og fordi kjøper i liten grad ga noen "rabatt" på latent skatt. Den totale differansen i effektiv gevinstskatt mellom de to eierne ble dermed på 13% (MNOK 0,5) som følge av at kjøper av andelen i God Pris ANS forventet å få utsatt vesentlige deler av latent skatt.

2.2.4 Låneopptak til/fra selskapet

I henhold til lovvedtakene fra juni 2005 ble sktl §5-22 justert slik at disse nå ikke bare omfattet selskap som kom innunder aksjonærmodellen, men også fikk anvendelse for lån til ANS selskap. Dette innebar at i tillegg til ordinær kapitalbeskatning av renteinntekter ville lån som ytes fra personlige skatteyttere til selskapet bli belastet med et tillegg til alminnelig inntekt for renteinntekter som oversteg en risikofri rente. Med dette ville en oppnå nøytralitet i forhold til de situasjonene hvor deltakerne vurderte å ta ut "utdelinger" i form av lån til eget selskap med høye rentesatser fremfor å benytte seg av de ordinære utdelingsreglene. For å unngå omgåelsesproblematikk i forhold til deltakernes nærstående omfatter paragrafen alle "personlige" skatteyttere (dvs. ikke låneinstitusjoner eller mengdegjeldsbrev) som yter lån til selskapet.

Som anført i §5-22, 2.ledd skal grunnlaget for "ekstraskatten" settes til faktiske påløpte renter som reduseres med mottakerens skattesats før det gjøres fradrag for skjerming. Disse prinsippene er de samme som legges til grunn ved skjermingsmetoden, og den benyttede skjermingsrente vil også i dette tilfellet tilsvare renten på 3mnd. statskasseveksler. Det er i forskrifter fra 9 sep 2005 utarbeidet relativt detaljerte regler for den praktiske beregningen av skjermingen. Etter §5-22-2 skal det utarbeides en lånesaldo den siste dato i hver måned som så multipliseres med den aktuelle skjermingsrente for denne måneden. I henhold til §5-22-4 vil den anvendte rentesats fornyes annenhver måned i henhold til publikasjoner fra Norges Bank (jf. Skattedirektoratets hjemmeside).

Ligningslovens §6-4 spesifiserer at lånesaldo og skjerming skal beregnes for hver enkelt måned slik at beregningen av årets inntektspåslag blir relativt komplisert og vanskelig å etterprøve.

Bestemmelsen omtaler imidlertid ikke det tilfellet der det ytes lån motsatt vei, dvs fra selskapet til deltakere. Da selskapslovens §3-17 vedr. lån fra selskap til deltakere i sin tid ble utformet, forelå ikke de samme insentiver som det nå vil være til å gi deltakere lån fremfor overskuddsutdelinger. Paragrafen gir riktignok visse begrensninger i forhold til at selskapet må ha tilstrekkelig egenkapital og at det må gis normal sikkerhetsstillelse for lånet. Liknings-ABC 2004 gir på s664 noen utfyllende kommentarer som primært gjelder aksjeselskap (men som vel må anses å få tilsvarende anvendelse for ansvarlige selskap). Det anføres der at lånet vil kunne overprøves (jf. ulovfestede gjennomskjæringsregler) dersom det ikke foreligger en ordinær låneavtale med ordinære nedbetalings og rentebetingelser. Lån med unormalt lav rente vil etter dette kunne beskattes i henhold til reglene om rimelig lån i arbeidsforhold. Det vises i Ot.prp.nr.92 s43 til nevnte regelverk som har vært benyttet for ”rimelig lån”, men som det fremkommer i eksempel nedenfor er det liten tvil om at også lån gitt fra selskapet på ”ordinære” betingelser vil kunne være gunstig for eierne eller deres nærstående fremfor uttak som belastes utdelingsskatt. De oppnår dermed å få utsatt skattebelastningen samtidig som de over en viss tidsperiode mottar den netto likviditetstilførsel de alternativt måtte ha skaffet seg gjennom ordinære utdelinger.

I eksempelet nedenfor vises effektene av at et selskap overfører midler til eierne ved å (alternativ A) betale høy rente på et lån fra eierne tilsvarende MNOK 6.0 som betales tilbake over 3 år eller (alternativ B) at selskapet låner ut MNOK 3,0 til eierne til en ordinær rente (riskofri rente + 2%) med nedbetaling over 10 år. I alternativ A mister deltakerne i første omgang likviditet ved at lånebeløpet utbetales til selskapet, men dersom alternativet var et ordinært kapitalinnskudd bør ikke dette nødvendigvis ses på som et reelt likviditetstap for deltakerne. I det andre alternativet (B) får deltakerne tilført likviditet første året for så å måtte betale tilbake noe gjennom avdrag senere år. For sammenlikningens skyld vises et alternativ C som innebærer utdeling av ordinært utbytte utover skjermingsrente.

(beløp i MNOK)	A (lån til selskap)	B(lån fra selskap)	C(utdeling)
Størrelse på lån	-6,0	3,0	
Rentesats (i %)	12	5	
Årlige avdrag	2,0	-0,3	
<u>Renter/overskuddsutdeling pr. år</u>	<u>0,5</u>	<u>-0,14</u>	<u>0,5</u>
Akkumulert cash-flow etter 3 år	1,5	1,7	1,5
Skatteeffekt renter for selskap pr.år	-0,14	0,04	
Skatteeffekt rente/utdeling for eiere (forutsatt 2% skjermingsrente)	0,14+0,12	-0,04	0,12
Sum skatteeffekter	0,12	0	0,12

Vi ser at likviditetseffekten for eierne sett akkumulert over en 3 års periode er omtrent lik i ved de tre alternativene, dvs at eierne er totalt tilført ca MNOK 1,5 over perioden.

I tilfelle B må lånet fornyes/økes etter 3 år for at eierne da ikke skal få en negativ likviditetseffekt i senere år. Likeledes må lånet i tilfelle A fornyes etter 3 år (når dette er nedbetalt) dersom eierne skal oppnå liknende effekt neste 3 år.

Alternativ A og C gir tilnærmet lik total skatteeffekt for eierne ved at rente som overstiger skjerming, og en alternativ utdeling som overstiger skjerming, får ekstrabeskatning ved den nye utdelingsskatten.

Imidlertid er alternativ B klart gunstigst for eierne så lenge myndighetene godtar at dette er en ordinær låneavtale på "normale" vilkår. Det blir aldri belastet mer enn 28% ordinær selskapsskatt på disse renteinntektene så lenge rentesatsen ikke overstiger den risikofri rente, siden det da oppnås full skjerming for hele renteinntekten ved at selskapets fordring på deltakerne øker skjermingsgrunnlaget. Deltakerne vil på sin side oppnå tilsvarende skattefradrag på sine renteutgifter slik at totale skatteeffekter da blir lik null for denne likviditetsoverføringen. For den delen av lånerenten som eventuelt måtte overstige risikofri rente vil det riktignok foreligge en latent utdelingsskatt, i og med at denne "rentegevinsten" som da vil øke selskapets overskudd, normalt senere blir tilbakeført gjennom ordinær utdeling til deltakerne (på linje med andre typer selskapsoverskudd). Imidlertid vil det med "normale rentemarginer" på 1-2% over risikofritt rentenivå uansett dreie seg om meget

beskjedne potensielle skattebelastninger for denne typen lånetransaksjoner som kan innebære betydelige likviditetsoverføringer.

2.3 Andre lovvedtak med effekt for deltakermodellen

2.3.1 Kontinuitetsprinsipp ved arv/gave

Ved lovvedtak fra 2004 vedr. ny aksjonærmodell ble det innført et nytt kontinuitetsprinsipp ved overdragelse av aksjer til arving eller gavemottaker (jf. sktl §10-33) .

Da deltakermodellen ble vedtatt i 2005 ble det samme prinsippet gjort gjeldende for overføring av selskapsandeler ved arv/gave (jf. sktl §10-46). I stedet for at overføringen gir mottaker en inngangsverdi lik andelens omsetningsverdi vil arving/gavemottaker nå i utgangspunktet overta givers inngangsverdi og skattemessige posisjoner. Tilsvarende vil gjelde for uskiftebo.

Arvingens/gavemottakerens inngangsverdi/skjermingsgrunnlag for den overtatte andel kan imidlertid ikke bli høyere enn arveavgiftsgrunnlaget i henhold til ny §9-7. Arvemottaker kan i henhold til aal§11A velge mellom å sette arveavgiftsgrunnlaget til 30% eller 100% av skattemessig formuesverdi. Dersom arvemottaker velger å benytte 30% sats for å spare arveavgift (noe som normalt ikke er gunstig ved snarlig realisasjon siden det da utløses betydelig gevinstskatt), betyr dette at inngangsverdi/skjermingsgrunnlag blir satt tilsvarende lavt og at fremtidige årlige skjermingsfradrag blir tilsvarende lave.

En ny regel i arveavgiftsloven §14, 5.ledd gjør at arveavgiften i noen tilfeller vil reduseres ved at det kan fratrekkes 20% for ”nåverdi-justering” av latent skatteansvar siden arvemottaker ofte ikke realiserer potensiell gevinst før etter en del år. Dette kan gi et betydelig fradrag når andelens formuesverdi ved arve/overførings-tidspunktet er vesentlig høyere enn arvelateren inngangsverdi. Det presiseres i Ot.prp.nr.92 s99 at dette arveavgiftsfradraget ikke vil øke senere realisasjonsgevinst siden det er brutto arveavgiftsgrunnlag før dette fradraget som benyttes ved senere gevinstberegning.

Ved gavesalg oppnås det etter det nye regelverket skattemessig symmetri ved at eventuell gevinst som giver/selger belastes realisasjonsskatt for, tillegges mottakers/kjøpers

inngangsverdi, jf. §10-33(3), og dermed redusere fremtidig realisasjonsgevinst for kjøperen. Ved eventuelt senere salg av andeler vil det ved beregning av skattefradrag i tilfelle tap ikke kunne legges noe "ikke betalt gave-element" til opprinnelig kjøpspris (som kjøper oppnådde ved overtakelse av andelen), dvs at det kun er nevnte inngangsverdi som danner grunnlag for senere gevinst/tap, jf Ot.prp.nr.92 s100.

2.3.2 Likebehandling ved internasjonalt eierskap

En uttalelse fra EFTA-domstolen i november 2004 i den såkalte "Fokus-bank saken" (E-1/04) ga de to utenlandske aksje-eierne medhold i at beskatningen av utenlandske eiere var foretatt i strid med EØS avtalens art. 40, som skal hindre unødige begrensninger i kapitalflyten innenfor EØS området. Uttalelsen gjaldt en den gang gjeldende regel om godtgjørelsesfradrag for innenlandske eiere som medførte at utenlandske eiere ble belastet høyere utbytteskatt. Selv om denne regel nå er endret har uttalelsen også stor prinsipiell betydning fordi den fastslår at høyere reelle skattenivåer for eiere fra andre EØS land ikke er akseptabelt i henhold til reglene om fri flyt av kapital.

Uttalelsene fra EFTA-domstolen kom nok ikke som noen stor overraskelse på myndighetene siden en av begrunnelsen for å innføre skattereformen 2004-2006 hadde vært at man så behovet for en bedre tilpasning til EØS-reglene.

Skattevedtakene for 2005 ble dermed endret etter at myndighetene sa seg enig i nevnte lovforklaring. Dette innebærer at utenlandske eiere innen EØS området som har skatteplikt til Norge på overskudd av næringsvirksomhet (jf. sktl §2-3, 1.ledd) ikke lenger kan beskattes hardere enn norske eiere. Det ble fra Skatteutvalgets side (jf Ot.prp.nr.92 s 53) uttrykt bekymring over at den nye utdelingsskatten ikke uten videre kunne betraktes som en overskuddsbeskatning siden utdelingene kunne komme lenge etter at overskuddene var inntjent. En slik usikkerhet kunne medføre problemer i forhold til våre bilaterale skatteavtaler med andre land som i tillegg til intern lovgivning regulerer beskatning ved utenlandsk eierskap. Dette ville likeledes indirekte påvirke beskatningen av norske eiere med interesser i EØS selskap siden skatteavtalene normalt er "symmetriske" i forhold til at norske eiere i utlandet behandles på samme måte som eierne i avtalemotpartens hjemland.

Nevnte usikkerhet har imidlertid så langt ikke medført spesielle problemer som følge av en mulig restriktiv tolkning av overskuddsutdelings-begrepet.

Tendensen i våre internasjonale skatteavtaler har for øvrig vært en utvikling fra bruk av en "unntaksmodell" til nå primært å benytte en "kreditmetode" (jf. Ot.prp.nr92 s56).

Kreditmetoden innebærer at det er skatteyers hjemland som får hovedansvaret for å forhindre dobbeltbeskatning ved at det gis fradrag for betalt skatt i utlandet. I den grad samlet skattetrekk belastet i utlandet er høyere enn satsene i hjemlandet, har imidlertid disse reglene ofte ikke vært tilstrekkelig til å forhindre skatteulempen som følge av utenlandsk eierskap (belastning av kildeskatt på selskapenes faste driftssted var normalt ca 15%). Etter at deltakermodellen nå er innført vil EØS borgerne likebehandles med norske ved at skatteyttere med skatteplikt til Norge belastes samme utdelingsskatt og gis samme skjermingsfradrag uavhengig av om det er norske eller utenlandske eiere som eier andel i selskapet (jf. ny §10-12 og Ot.prp.nr.92 s 58).

Intern hjemmel for beskatning av norske skatteyttere med utenlandske eierandeler er for øvrig som tidligere sktl §10-40 og 10-41, 1.ledd (jf. §2-1 og §5-1) der det angis at deltakere som er bosatt i Norge er skattepliktige hit uavhengig av hvilket land inntekten stammer fra.

En ny bestemmelse er innført for å hindre omgåelser ved at skatteyter flytter til utlandet når virksomheten realiseres eller opphører, jf. sktl §2-3(3). Dette innebærer at gevinster som realiseres etter virksomhetens opphør er skattepliktig til Norge i inntil 5 år selv om eier/deltaker har flyttet til utlandet. Dersom for eksempel et kontorbygg selskapet eide selges 4 år etter at selskapet innstilte sin aktive virksomhet i landet vil gevinsten av dette fortsatt beskattes til Norge uavhengig av hvor eierne bor.

Den nye deltakermodellen vil kunne forsterke problemene en del skatteyttere nå har ved at skattekreditt for skatt betalt i utlandet etter "kreditmetoden" bare kan oppnå fradrag i hjemlandet for betalt skatt i samme kalender år (utdelinger av utbytte skjer ofte ganske lang tid etter inntjeningsåret). Departementet har imidlertid uttrykt at de vil vurdere disse samordningsreglene nærmere ved en senere anledning (jf. Ot.prp.nr.92 s57).

Det anføres også at Departementet ser det kan oppstå visse kontrollproblemer i forbindelse med de nye reglene. Dette vil kunne oppstå når norske eiere må påvise hvordan skjermingsgrunnlaget i det utenlandske selskapet er beregnet.

Når det gjelder beskatning av deltakere i norsk kontrollerte selskap i "lavskatteland" som nevnt i sktl §10-60 (såkalte NOKUS selskap) ble det tidligere bestemt at aksjonærmodellen skal gjelde for disse. Det er vel gode grunner til å tro at reglene også vil få effekt for selskapsdeltakere etter deltakermodellen selv om dette ikke fremkommer direkte fra forarbeidene (jf. Ot.prp.nr.92 kap. 1.11) Det må nok dermed forventes belastning av utdelingsskatt for overskudd utover skjermingsfradrag for disse selskapene på samme måte som ved deltakelse i norske selskap.

I ny §2-38 er det angitt at NOKUS-eiere ikke vil omfattes av fritaksmetoden. Norske selskaper som eier andeler i denne typen selskap, eller eier mindre enn 10% andel i andre utenlandske selskap utenfor EØS, vil i henhold til §2-38(3) ikke kunne benytte seg av metoden for å utsette utdelingsskatt.

2.4 Diverse konsekvenser av ny modell

2.4.1 Betydningen av ulike utdelingsstrategier

Det er tidligere i oppgaven gjennom ulike eksempler belyst hvordan de nye skattereglene kan slå ut for skatteyteren, og vi så at det også under det nye skattesystemet vil foreligge visse tilpasningsmuligheter.

I dette kapittelet gis en gjennomgang av skatteeffekter ved ulike uttaksstrategier, og det sies noe om konsekvensene av å være selvstendig næringsdrivende fremfor å være fast ansatt i eget selskap. For å kunne vurdere effektene av de ulike alternativ kreves det kjennskap til marginalbeskatningen ved ulike lønnsnivåer for aktive eiere, og eventuelt ansatte i eget selskap. Dette vurderes så opp mot skatten på overskuddsutdelinger som vil være den alternative måten å ta ut inntekt på.

De praktiske alternativene til å balansere tidligere skjevheter i delingsmodellen besto primært i en økning av marginalsattesatsene for kapitalinntekter eller alternativt en reduksjon i toppskatten på arbeidsinntekter (eller en kombinasjon av disse). Etter at statsbudsjettet for 2006 ble vedtatt kunne man observere at hovedprinsippene bak skattereformen hadde blitt fulgt opp ved at en kombinasjon av de to nevnte justeringsmulighetene ble benyttet. Effektiv maksimal marginalsatt på utbytte/utdelinger ble økt fra 28% til 48,2% , mens høyeste toppskattetrinn ble redusert fra 12% ned til nå 9% for inntekter mellom kr. 394.000 –750.000 . For inntekter over kr. 750.000 ble satsen redusert fra tidligere 15,5% ned til 12%, i tillegg til at ekstra trinn for arbeidsgiveravgift ble fjernet. Dette innebar at marginalsatten for ”normal” lønn under kr 750.000 blir redusert til 44,8% (inkl. 7,8% trygdeavgift men ekskl. arbeidsgiveravgift) mens høyeste sats blir 47,8%. Selvstendig næringsdrivende må som før betale en noe høyere trygdesats på 10,7% som gir dem en maksimal skattesats på 50,7% (men de slipper da arbeidsgiveravgift på sin lønn).

Siden inntekter under 12G (ca kr. 700.000) også gir pensjonsuttelling (riktignok redusert mellom 6-12G) vil lønnsbeskatning normalt være å foretrekke fremfor å betale den nye utdelingsskatten ved relativt like skattenivåer .

Dersom noen (men ikke alle) av selskapets deltakere i selskapsavtalen og Foretaksregisteret har begrenset sitt ansvar i forhold til kreditorene (jf. hjemmel i selskapsloven §2-4) kan deltakeren på samme måte som aksjonærer velge å være fast ansatt arbeidstaker i selskapet mot at det betales arbeidsgiveravgift (jf. Lignings-ABC under avsnitt; ”deltakerligning etter nettometoden” som angir hjemmel for denne relativt lite benyttede men likevel ikke uaktuelle muligheten). Avgiften på 14,1% er fradragsberettiget og gir en effektiv økning i marginalsatten på ca 7%. Fordelen som da oppnås er at skatteyteren får rett til visse trygdeytelser inkl. arbeidsledighetstrygd (i tillegg betales da kun 7,8% trygdeavgift i stedet for 10,7% for selvstendig næringsdrivende).

Nedenfor gis en mer skjematisk oversikt over de ulike satsene, og vi ser av dette at det er gunstig å gi overskuddsutdeling fremfor lønnsuttak inntil skjermingen er fullt utnyttet siden det da belastes kun 28% alminnelig skatt. Det må her tas et forbehold ved svært små

arbeidsinntekter, dvs under minstefradragene, siden disse overhode ikke belastes skatt. Ved arbeidsinntekter inntil laveste toppskattenivå (kr. 394.000) vil det opplagt være gunstig å velge lønnsuttak fremfor utdeling med utdelingsskatt siden marginals-katten for arbeidsinntekt inntil dette nivået er vesentlig lavere enn 48,2% (dvs. kun 28% + trygdeavgiften). Det kan også hevdes at arbeidsinntekt på dette nivået ikke beskattes vesentlig hardere enn utdeling innenfor skjermingen siden begge alternativene belastes ordinær 28% skatt, og siden den trygdeavgiften som da innbetales jo gir en viss uttelling i form av økte trygderettigheter (det er vel imidlertid tvilsomt om dette på lang sikt vil gi skatteyteren bedre uttelling enn for eksempel alternativ sparing i fond eller andre fleksible spareordninger).

For inntekter i intervallet kr. 400.000-750.000 er det som vist i tabellen relativt små forskjeller mellom alternativene, men opparbeidede trygderettigheter kan da tale for å velge lønnsinntekt. Dersom inntekten øker utover kr. 750.000 har det åpenbart liten hensikt å ta ut mer lønn fremfor utbytte, og risikoen for nye skatteskjerpelser for høyere lønnsinntekter (jf. uttalelser fra bl.a. LO) gjør nok at det tryggeste valget da er overskuddsutdelinger fremfor lønnsuttak i den grad det foreligger valgmuligheter.

I tabellen nedenfor vises ulike skattesatser (inkl. trygdeavgift , ekskl. arbeidsgiveravgift) for deltakere som er fast ansatt i eget selskap sammenliknet med de som er registrert som selvstendig næringsdrivende. Satsene for lønn sammenliknes så med alternativet som vil være økte overskuddsutdelinger.

(Sats i %)	Effektive skattesatser (marginalt)	
	Lønnstakere	Selvst. næringsdr. Kapitalskatt
Lønn inntil kr. 394.000	35,8	38,7
Lønn kr 394.000-750.000	44,8	47,7
Lønn over kr 750.000	47,8	50,7
Overskuddsuttak innenfor skjerming		28
Overskuddsuttak utover skjerming		48,2

Som vist tidligere i oppgaven vil gjennomsnittlig overskuddsbeskatning for deltakerne i praksis bli lavere enn nevnte 48,2% som følge av skjermingen, men ved ”normale” overskudd over tid vil dette være den relevante marginale skattesats for overskudd/kapitalavkastning i selskapet.

Tallene i tabellen er for øvrig ekskl. arbeidsgiveravgift for deltakere som er ansatt i egen bedrift (som er aktuelt for selskap der enkelte partnerne har begrenset ansvar etter selskapsavtalen og dermed kan være fast ansatt). Siden denne avgiften innebærer økte trygderettigheter og lavere trygdeavgift sammenliknet med selvstendig næringsdrivende, er det imidlertid liten grunn til å si at denne avgiften er en vesentlig ”minusfaktor” for skatteyteren.

Når det gjelder å bestemme de for skatteyterens gunstigste formene for likviditetsuttak vil det for enkelte deltakere foreligge et alternativ som ikke tidligere er omtalt i dette kapitlet. For deltakere med positiv egenkapital i selskapet (jf. skjermingsgrunnlag /inngangsverdi) som følge av tidligere kapitalinnskudd, kan det nå være gunstig at selskapet tilbakebetaler denne egenkapitalen til eierne gjennom et selskapsvedtak fremfor å benytte ordinære overskuddsutdelinger som utløser utdelingskatt. I sktl §10-42(4) angis det at slike tilbakebetalinger av innbetalt kapital ikke utløser skatteplikt. At tilbakeholdte driftsoverskudd som ikke tidligere har blitt utdelt (og blitt belastet utdelingskatt) til deltakerne ikke anses som beskattet egenkapital i denne sammenheng bør vel være relativt selvsagt, men kan nok likevel med fordel presiseres. Det bør nok også presiseres at det aktuelle egenkapitalgrunnlaget beregnes individuelt for hver enkelt deltaker, og vil ikke nødvendigvis tilsvare den opprinnelige prosentandel av selskapets verdier som deltakerne

eier etter selskapsavtalen (jf. tidligere omtale av skjermingsgrunnlag vedr ”skjeve kapitalkonti” og Ot.prp.nr.92 s47).

Ved å tilbakebetale tidligere innskutt kapital til eierne vil ulempen være at skjermingsgrunnlaget (og inngangsverdien ved realisasjon) reduseres for senere år slik at spart skatt i dag vil kunne medføre høyere skatt for senere år. Det er imidlertid to forhold som vil gjøre at denne metoden likevel kan være ønskelig å benytte. Dersom spart skatt i dag kan reinvesteres til en avkastning over risikofri rente vil nåverdien av skatteutsettelsen være positiv. Et annet moment er at deltakeren ikke har noen garanti for at selskapet går med overskudd ”til evig tid”, og at eventuelle senere underskudd ikke nødvendigvis gir skattefradrag som kan utnyttes fullt ut av skatteyteren (og som oppveiere for tidligere betalt uttaksskatt).

2.4.2. Fritaksmetode for ikke-personlig eiere

Det ble i 2004 samtidig med utarbeidelse av ”aksjonærmodellen” gjennom ny sktl §2-38 (under kapittel ; ”Fritak for og begrensninger i skatteplikt”) vedtatt regler som gir skatteutsettelse for utdelinger til ”ikke-personlige” eiere innen EØS området. For å unngå dobbeltbeskatning der andeler eies indirekte gjennom flere ledd (jf. datterselskap) vil ikke selskap, dvs. ”ikke-personlige” eiere”, som mottar utdelinger/realisasjonsgevinster måtte betale utdelingskatt for disse før de eventuelt senere ble delt ut til de personlige eierne av selskapet. Skattefritak ble dermed i første omgang oppnådd for aksjonærene ved at deres aksjeselskap ved mottak av utbytte/realisasjonsgevinster fra aksjer (og visse andre typer verdipapirer) i andre selskap kunne behandle dette som ”en inntekt fritatt for skatteplikt” (jf. §2-38, 1.ledd). Dersom ”morselskapet” velger å reinvestere disse midlene fremfor å dele de ut til aksjonærene i form av utbytte kan en dermed oppnå en langvarig skatteutsettelse for denne typen inntekter fra andre selskap. ”Nåverdien” av en slik skatteutsettelse kan dermed bli betydelig ved normal avkastning på investert kapital, og verdien av skatteutsettelsene blir høyere desto lengre tidsperspektivet er.

Fritaksmetoden medførte også at det ble gunstig for mange av de ”større eierne” å legge et nytt heleid AS ”mellom” seg og selskapet de har andeler i, for de tilfeller der eierne i

selskapet har ulike ønsker/behov for overskuddsutdelinger. Ved å ha et slikt AS som ”buffer” vil de eierne som ikke ønsker å motta utdelinger til seg personlig (og derved måtte betale utdelingsskatt) kunne hindre dette ved at det er selskapet og ikke de selv som mottar utdelingene.

Det ble i §2-38(2) presisert at for å oppnå symmetri i forhold til gevinstbeskatningen ville heller ikke tilvarende realisasjonstap i andre selskap gi skattefradrag. En annen konsekvens av modellen er at heller ikke administrasjonskostnadene ved håndtering av eierandeler i datterselskap gir skattefradrag.

I henhold til §2-38(1) omfattet loven i utgangspunktet bare selskap som nevnt i sktl §2-2 , 1.ledd a-d, men i tillegg ble opplistede selskapsformer som bl.a. foreninger og aksjefond omfattet. (dvs at ansvarlige selskap var på dette tidspunktet ikke omfattet)

Da deltakermodellen senere ble vedtatt medførte ny §10-41(2) at fritaksmetoden til en viss grad også skulle gjelde ansvarlige selskap. Mens det i §2-38(2) anføres at metoden for aksjeselskap omfatter både utbytter og inntekter fra realisasjon er det i §10-41 imidlertid bare gitt fritak for overskuddsutdelinger og ikke realisasjonsgevinster. Det vil da i praksis bare være ønskelig for deltakere å eie andeler i datterselskap via sitt ANS dersom de har full kontroll over selskapene, slik at overskudd kan tas ut i form av høye utbytter før eventuell realisasjon av andeler. Dersom overskuddet blir tatt ut i form av gevinst ved realisasjon av andel i datterselskap vil en oppnå dobbeltbeskatning ved at selskapet først beskattes for en gevinst som deltakerne senere må betale utdelingskatt for. (i realiteten kan en da snakke om trippelbeskatning siden både datterselskap og morselskap er belastet ”selskapsskatt” for samme overskudd mens deltakerne i tillegg belastes utdelingsskatt). Effekten av dette blir at en konsernstruktur er vesentlig mindre attraktiv for ANS selskap enn det vil være for aksjeselskap. I lovforarbeidene gis en sparsom begrunnelse for hvorfor deltakere i ANS selskap blir hardere beskattet enn aksjonærer ved realisasjon av andeler i datterselskap (en kan vel dermed nesten anta at dette punktet ikke har vært gjennom noen grundig behandling i Departementet). I Ot.prp.nr.92 s 25 anføres riktignok at

fritaksmetoden gjelder fullt ut der et AS eier andeler i et ANS, men det sies ikke noe om hvorfor skatten bør øke i det omvendte tilfellet, dvs når et ANS realiserer andeler i et AS. Selskapsloven inneholder ingen forbud mot at et AS kan eie andeler i ansvarlige selskap. Det vil da kunne være ønskelig for deltakerne å benytte denne muligheten i de tilfeller det ikke foreligger full enighet blant partnerne om at overskudd bør reinvesteres i selskapet fremfor å gå til ”privat bruk” gjennom utdelinger som utløser utdelingsskatt.

Det har i den senere tid vært en del debatt om hvorvidt det har noen hensikt å eie andeler via et aksjeselskap, og skattemyndigheter har gitt uttrykk for at det er lite å hente på dette. Etter min (og flere ”skatteeksperter”) mening må svaret bli at det er mer gunstig å la utbytterne gå via et AS desto mer langsiktig tidsperspektivet er. Siden investeringsselskapet får utsatt sin utdelingsskatt til beløpet utbetales til eier, innebærer det at selskapet kan oppnå avkastning på et investeringsgrunnlag som er vesentlig høyere (inntil 28% mer) enn det en personlig eier ville oppnådd i det aktuelle investeringstidsrom. Dersom investeringsselskapet oppnår 10% årlig avkastning på sin investering må da den private investor oppnå ca 13% årlig avkastning for å komme like godt ut. Sett over en 10 års periode vil dermed gevinsten for eieren av investeringsselskapet kunne akkumuleres til over 30% (brutto før skatt) sett i forhold til alternativet.

Selv om det innebærer en del ekstra utgifter å administrere et eget selskap for dette formålet er det vel liten tvil om dette vil svare seg ved investeringsgrunnlag på syvsifrede beløp.

2.4.3 Omgåelsesproblem

Det er tidligere i oppgaven vist eksempel på at skatteyttere i en del tilfeller vil kunne optimalisere sine skatteutlegg ved å fordele inntekt mellom lønn og overskuddsutdelinger. Enkelte ganger vil det nok fortsatt være aktuelt for skattemyndighetene å påberope de ulovfestede gjennomskjæringsreglene, men dagens praksis tilsier at disse virkemidlene bare vil bli benyttet i de tilfeller oppgitte lønnsinntekter kan sies å avvike vesentlig fra et ”normalt” lønnsnivå i bransjen.

I forbindelse med lån gitt fra selskapet til eierne er det i oppgaven blitt påvist muligheter for tilpasninger ved at deltakerne kan tilføres ”skattefri likviditet”. Det ble også vist at skattefrie likviditetsoverføringer aksepteres i den grad det er tidligere innskutt egenkapital som tilbakebetales fra selskapet.

Når det gjelder valg av selskapsform og måten gevinster tas ut på, vil fritaksmetoden som nevnt kunne ha vesentlig betydning siden deltakerne oppnår større fleksibilitet ved å legge et nytt selskap ”mellom” det opprinnelige selskap og seg selv som privat skattesubjekt. De vil da selv kunne ”styre” utdelingsskatten, og oppnå redusert/utsatt skatt uten å være avhengig av at de andre eierne deler deres ”uttaksfilosofi”.

Vi så også i dette kapitlet at det kan foretas vesentlige tilpasninger ved salg av selskapsandeler sammenliknet med alternativ realisasjon av aktiva utført av selskapet. Ved å legge aktiva med langsiktige verdistigningspotensial (eiendom) i egne selskap vil deltakerne kunne forskyve latent selskapsskatt ved å selge andeler i selskapet fremfor aktiva.

Det at enkelte alternativ gir høyere skattebelastninger i tilfeller der det oppnås salgsgevinster gjør også at det kan oppstå valgmuligheter i de tilfeller det oppstår tap i forbindelse med realisasjonen. Dersom deltakere belastes høyere skatt enn aksjonærer i en gevinstsituasjon, innebærer det at deltakerne vil oppnå tilsvarende høyere skattefradrag i en tapssituasjon. En kan dermed tenke seg at de som kontrollerer ulike selskap i noen tilfeller kan oppnå gevinster ved skattemotiverte transaksjoner mellom selskapene.

Det er også tidligere i oppgaven vist til tilpasningsmuligheter ved at deltakeren som privatperson eier enkelte aktiva. Dersom private eier eiendom vil disse aldri betale mer enn 28% skatt så lenge virksomheten ikke er så omfattende at den må defineres som næring.

I neste kapittel vedr. målsettingene for skattesystemet vil det bli sagt noe mer om problemet rundt nøytralitet i forhold til ulike investeringsalternativ.

2.5 Potensielle fremtidige lovendringer

Som nevnt tidligere i dette kapitlet har det fra myndighetenes side blitt vurdert om det vil bli nødvendig med ytterligere regelendringer/justeringer i forbindelse med den vedtatte skattereformen. Det vil nok også som nevnt nedenfor med stor sannsynlighet oppstå

ytterligere behov for justeringer av lover/retningslinjer etter hvert som myndighetene får bedre oversikt over områder som vil oppleves problematiske for skattemyndigheter og skatteyttere.

Enkelte av vilkårene i deltakermodellen bestemmes gjennom årlige budsjettvedtak og vi så etter regjeringsskiftet i 2005 at den nye regjeringen bl.a. endret beregningsgrunnlaget for skjermingsrenten i sitt budsjettforslag for 2006 (nå 3mnd rente mot tidligere 5års statsobligasjonsrente).

Tidligere i oppgaven ble det påvist betydelige tilpasningsmuligheter i forbindelse med behandling av lån fra selskap til eiere noe som har blitt en vesentlig mer aktuell problemstilling etter innføring av ny deltakermodell. Det er vel trolig at det på dette området vil kunne komme enkelte presiseringer for å unngå uønskede effekter ved overføring av likviditet fra selskap til deltakere (i det minste på forskriftsnivå eller i lignings-ABC).

Som nevnt under punkt 2.2.1 vil det i en del tilfeller nå bli mer gunstig å eie enkelte aktiva privat fremfor gjennom et selskap (private betaler kun 28% kapitalskatt), og avgrensingsreglene mellom næring og privat virksomhet vil få større aktualitet. Departementet vurderte situasjonen slik at det var ønskelig at skattemyndighetene så nærmere på muligheten for nye presiseringer i Lignings-ABC for å oppnå mer presise definisjoner også på andre områder enn for utleievirksomhet.

Når det gjelder reglene for fritaksmetoden ble det i oppgaven påvist ”diskriminering” av selskapsdeltakere sett i forhold til aksjonærer ved realisasjon av andeler i andre selskap (”datterselskap”) uten av dette så ut til å ha blitt særlig grundig behandlet i forarbeidene. I den grad enkelte utslag av disse reglene har vært mindre gjennomtenkte, og viser seg å være lite ønskelige, er det vel ikke grunn til å bli overrasket dersom vi senere ser en ytterligere tilnærming i måten aksjonærer og deltakere beskattes på.

I dette kapitlet ble det også gitt en gjennomgang av reglene for utenlandsk eierskap og det ble vist til at myndighetene så behov for å vurdere nærmere enkelte sider av ”kreditmetoden” som kunne skape fare for dobbeltbeskatning for deltakere ved at de kun fikk utnyttet utenlandske skattekreditter samme år som tilsvarende skatt ble betalt i hjemlandet. Det ble også anført i dette avsnittet at det var noe uklart om de nylig justerte NOKUS reglene (beskatning av selskap i ”lavskatteland”) etter innføring av aksjonærmodellen også ville få tilsvarende anvendelse for ANS deltakere. Det vil dermed være naturlig å forvente at det snart vil komme enkelte presiseringer fra skattemyndigheten på dette området.

Et forhold som departementet selv tar opp i Ot.prp.nr.92 er mulige behov for endringer i reglene vedrørende kontroll og revisjon. Skatteutvalget fremholder i høringsuttalelser at de mener dagens regelverk inntil videre bør kunne være tilstrekkelig siden alle transaksjoner skal dokumenteres med bilag. At selskapsdeltakerne ikke må følge samme formelle utdelings prosedyre som aksjeselskap mener utvalget ikke vil medføre noen vesentlige kontrollproblemer. Skattedirektoratet sitt syn på dette er at dagens kvalitetsnivå på regnskapstall fra selskapsdeltakere er problematisk lav, og at det er ønskelig med revisjonsplikt for i hvert fall enkelte av nøkkeltallene i regnskapet (for eksempel oversikt over utdelt overskudd og opptjent/innskutt kapital). Departementet viser forståelse for denne argumentasjonen, men mener hovedbegrunnelsen for at selskapsdeltakere bør ”slippe unna” med noe mindre omfattende regnskapskrav er at disse i motsetning til aksjonærer har et ubegrenset personlig ansvar overfor kreditorene. For mindre selskap vil en ny revisjonsplikt innebære en ikke ubetydelig kostnadsfaktor. Konklusjonen til Departementet er at spørsmålet bør utredes nærmere og at mye kan tale for en attestasjonsordning for deler av regnskapet. Det vises også til behov for nye rapporteringssystem, og utvalget anbefaler opprettelse av en sentral database som bl.a. gir oversikt over skjermingsgrunnlaget for hver enkelt deltaker. Departementet var enig i at det burde etableres et forprosjekt for å se nærmere på problemstillingene.

3 DELTAKERMODELLEN VURDERT vs FORMÅLENE

3.1 Bakgrunn

Skatteutvalgets utredning NOU 2003:9 gir en generell bakgrunn for hvorfor Departementet fant det ønskelig å vurdere en videreutvikling/justering av den gjennomførte skattereformen fra 1992.

Man ønsket i stor grad å beholde de overordnede formålene fra den tidligere reformen som primært vektla effektivitet og verdiskaping i tillegg til fordelingshensyn.

Det ble i skatteutredningen også nevnt en del andre vesentlige formål der de mest relevante for deltakermodellen etter min vurdering er målet om et stabilt skattesystem med lave administrasjonskostnader. Disse vil bli noe omtalt i siste avsnitt av dette kapittelet.

Skattleggingens mest primære formål er å bidra til å finansiere offentlige utgifter, men dette hensynet blir ikke nærmere omtalt i dette kapittelet siden dette er hensyn som er i liten grad knyttet opp mot spesifikke skatteregler. (jf. kommentarer vedr provenyeffekter i kap.4).

Enkelte av formålene vil ha større relevans for deltakermodellen enn andre, og et formål som fordelingshensynet kan nok også sies å ha generell relevans for reformen som helhet sett i sammenheng med totalprovenyet som endringene vil medføre. Siden et sentralt formål med skattemodellen var utjevning av marginalsatt for arbeids/kapitalinntekter, burde dette likevel tilsi at også fordelingshensynet har tilstrekkelig relevans til å fortjene et eget avsnitt i fremstillingen.

Under hvert av hovedhensynene som behandles vil det bli sagt noe om myndighetenes mest sentrale begrunnelser for å gi formålet høy prioritet ved utformingen av reglene. Det blir så vist hvordan de aktuelle skattereglene kan bidra til å oppnå formålet. I den grad hensynene er i mer eller mindre motstrid mot andre formål vil dette bli omtalt.

Enkelte artikkelforfattere har uttrykt skepsis til hvorvidt ambisjonsnivået bak reformen er urealistisk høyt, og det hevdes at enkelte av de nye lovreglene er mindre egnet til å oppnå

målsetningene. De mest sentrale innvendingene og begrunnelsene for disse vil bli behandlet under hvert avsnitt i kapittelet.

3.2 Fordelingshensynet

I henhold til skatteutvalgets utredning er en av de viktigste målsetningen for skatte og overføringspolitikken å bidra til en inntektsutjevning i befolkningen. Dette er omtalt som et mål om rettferdig fordeling av samfunns-goder eller også kalt ”vertikal likhet”. I praktisk politikk har vel dette også blitt mye omtalt som et skatteevneprinsipp, dvs at de med høyest disponible inntekter bidrar mest til fellesskapet.

Når en skal vurdere de faglige begrunnelsene for utjevningsformålet vil den såkalte ”nytteteorien” være sentral. Det er i den samfunnsøkonomisk litteraturen utarbeidet modeller som påviser at den samlede nytte/levestandard i befolkningen øker dersom de som disponerer mest ressurser avgir midler til andre som har større ”glede av” disse. Det forutsettes en avtagende grensenytte av materielle goder, dvs. at de som har lite fra før har størst marginal nytte av en ekstra tilført krone. Selv om samfunnsøkonomiske modeller kan sannsynliggjøre økt nytte/velstand i befolkningen totalt sett ved at skattesystemet bidrar til inntektsutjevning blir det likevel i stor grad en ”filosofisk debatt” hvorvidt nytteteorien er det eneste relevante kriterium å benytte (jf. art. F. Zimmer fra 2002 ; om verdier og skattepolitikk). For enkelte innebærer begrepet ”rettferdig fordeling” at alle bør ha like muligheter til lykkes, mens for andre innebærer dette et tilnærmet likt velstandsnivå blant innbyggerne der skattleggingen blir et sentralt hjelpemiddel.

I forhold til spørsmålet om hvordan utformingen av lovreglene kan bidra til å oppnå formålet om bedre utjevning av inntekt har skatteutvalget (som mange av deres europeiske kolleger også har kommet til) funnet at svaret bør inkludere nevnte nye utdelingskatt for å oppnå tilnærmet lik marginals-katt for arbeids og kapitalinntekter.

Ved at det i 2006 ble vedtatt redusert toppskatt for personinntekt innebar det at enkelte ”aktive eiere” kan oppleve en reduksjon i samlet beskatning.

I denne sammenheng kan det nok sies at det primært er ”rettferdighetshensyn” mer enn et behov for overføringer til ”svake grupper”, som forsvarer en omfordelingen fra de gruppene som tidligere ble belastet ”kun” 28% kapitalskatt gjennom delingsmodellen til gruppen ”aktive” deltakere som nå vil oppleve redusert marginalsatt på arbeidsinntekt.

Det vil føre for langt å vurdere alle relevante aktuelle metoder for å justere fordelingsprofilen i den vedtatte skattereform men jeg vil likevel kort nevne et par aktuelle alternativ. I Danmark valgte man å gi de mindre investorene en gunstigere beskatning ved at skjermingsfradraget delvis ble gitt som et ”minstefradrag” med et fast kronebeløp. Effekten av dette blir at eierne av mindre virksomhetene belastes en lavere effektiv gjennomsnittskatt enn det de større investorene vil måtte betale (dette kan dermed til en viss grad kompensere at de større investorene i vesentlig grad kan dra nytte av en ”fritaksmetode” for ikke-personlig eiere). Andre sammenliknbare land som for eksempel Finland har en vesentlig høyere skjermingsrente som gjør at ”normal” kapitalavkastning ikke belastes noe utdelingsskatt. ”Ulempen” med denne metoden blir at en da opprettholder skillet mellom beskatning av kapital/arbeidsinntekter på den måten at arbeidsintensive næringer totalt sett får en høyere skatteprosent enn de kapitalintensive.

Når det gjelder de konkrete omfordelingseffekter av den vedtatte utdelingsskatten er det under punkt 4.1 vist til at anslåtte provenyeffekter for de ca 40.000 registrerte selskapsdeltakerne blir på ca 500 mill. kroner (på grunn av tilpasninger med høye overskuddsutdelinger fra mange selskap i 2005 er det vel god grunn til å tro at den kortsiktige effekten her blir vesentlig lavere enn den langsiktige). Basert på at gjennomsnittlig lønn for deltakere i Ot.prp.nr.92 er oppgitt til kr 570.000 (brutto) kommer jeg til at gjennomsnittlig økt skatteprosent anslås til 2,2% (0,5 mrd. dividert på 23 mrd) sett i forhold til gruppens totale inntekter. Det bør imidlertid da sies at enkelte vil oppleve en skattenedgang som følge av redusert toppskatt, og at det primært er de deltakerne som tidligere nøt godt av reglene for ”passivt eierskap” i delingsmodellen, samt deltakere med lave skjermingsfradrag, som nå vil oppleve den største økningen. Gruppen som kommer dårligst ut vil nok da være nyetablerte arbeidsintensive virksomheter der deltakerne bl.a.

må betale utdelingsskatt når de skal ta ut midler for å dekke den økte formuesskatten som belastes andelene.

Dersom man antar at fordelingshensynet også bør innebære en jevnere inntektsfordeling i forhold til høy/lav-konjunkturer kan man vel konkludere at den valgte skjermingsmodell på dette området nok er mindre egnet til å oppnå formålet. For å virke konjunkturutjevnerende måtte metoden gitt høyest relative skattefradrag under lavkonjunkturer. I stedet vil man nå normalt oppleve en omvendt effekt siden pengemarkedsrentene (indirekte styrt av Norges Bank), og derved også den benyttede skjermingsrente, normalt vil bli lave under lavkonjunkturer. Dersom renten blir halvert fra en "normalt" nivå på ca. 5% ned til et nivå på 2,5% innebærer dette at effektiv utdelingsskatt øker med ca 5% ved et konstant driftsoverskudd på ca. 10% av selskapsverdien.

Ved vurdering av mulig motstrid mot andre formål kan det nok sies å være en innbygget motsetning mellom verdiskapingshensynet og fordelingshensynet. Som omtalt senere i kapittelet foreligger det betydelige innkrevings/skatteleiekostnader når marginalsatter økes fra et allerede relativt høyt nivå. Det blir da vanskelig å vurdere når fordelingshensynet har gått "for langt", dvs at økte innkrevingskostnader overstiger nytten av fordelingseffektene.

3.3 Verdiskapingshensyn

3.3.1 Nøytralitet og symmetri

Et vesentlig bidrag til å oppnå hovedformålene om at skattesystemet medvirker til verdiskaping og effektivitet i økonomien vil være at systemet i stor grad er nøytralt og symmetrisk.

Nøytralitet (også kalt horisontal likhet) i skattesystemet vil bidra til å forhindre negative konsekvenser ved at ressursene arbeidskraft/kapital i større grad anvendes der de gir best samfunnsøkonomisk avkastning. Dersom systemet er lite nøytralt vil enkelte

organisasjonsformer og næringer kunne bli foretrukket på bekostning av andre som følge av skatteoptimalisering fra aktørene.

Den tidligere delingsmodellen hadde betydelige svakheter i forhold til nøytralitet ved at den oppmuntret til å ta inn "passive" eiere gjennom etablering av aksjeselskap som en rent skattemotivert transaksjon. Det ble da etablert et unormalt stort antall AS som i utgangspunktet ikke er den minst kostbare organisasjonsform for mindre virksomheter. Et ny skattemodell kunne dermed bidra til større nøytralitet ved valg av organisasjonsform ved å fjerne skillet mellom "passive" og "aktive" eiere slik at det primært ble størrelsen på overskuddsutdelingene og ikke organiseringen av virksomheten som avgjorde skattens størrelse. En utjevning av skatten mellom arbeids og kapitalinntekt ville også gjøre det relativt mer attraktivt å utøve "aktivt" eierskap ved at "passive" investorer i mindre grad kom relativt bedre ut skattemessig.

Det har imidlertid fra flere fageksperters side vært påpekt en del nøytralitets svakheter både ved aksjonærmodellen (jf. Stenstrup Stordrange DA 2005; skattereformen 2004-2006) og ved deltakermodellen som bygger på liknende prinsipper..

Et nøytralitetsproblem som fortsatt må sies å eksistere etter skattereformen er at fritaksmetoden (som nevnt under punkt 2.4.2) gjør det gunstig med "indirekte eierskap" siden utdelingsskatten kan utsettes ved å plassere et eget investeringsselskap "mellom" deltakeren og det opprinnelig selskapet. Disse deltakerne vil da kunne oppnå samme lave kapitalbeskatning som tidligere "passive" deltakere ble belastet uavhengig av "datterselskapets" utdelingspolitikk.

Eventuelt kan også deltakerne tilpasse sine uttaksstrategier i form av tilbakebetaling av egenkapital eller lån fra selskapet fremfor ordinære utdelinger.

Et annet nøytralitetsproblem sett fra deltakeres side er at realisasjonsgevinster ved salg av andeler ANS eier i andre selskap beskattes vesentlig mer ugunstig enn for aksjonærer (kan risikere trippebeskatning på denne typen gevinster som påvist tidligere i oppgaven). Særlig mulighetene for å benytte omtalte fritaksmetode gjør nok at det er et godt stykke igjen før det kan sies å være oppnådd full nøytralitet sammenliknet med aksjeselskap.

I forhold til valg av organisasjonsform bør det også nevnes at ansvarlige selskap på flere områder har kommet bedre ut enn enkeltmannsforetak (jf. foretaksmodellen).

Enkeltmannsforetak vil nå beskattes etter en kildemodell og kan dermed ikke som ANS deltakerne få utsatt deler av skatten ved å tilbakeholde overskudd i virksomheten. Disse må i tillegg betale full personskatt inkl. toppskatt ved realisasjon av verdistigninger på aktiva/goodwill.

Sett i forhold til private investorer er det tidligere i oppgaven påvist manglende nøytralitet ved at private aldri belastes mer enn alminnelig 28% skatt på kapitalinvesteringer og på overskudd ved bl.a. utleie. Avgrensingsreglene mot næring må fortsatt anses å være uklare, noe som kan medføre problemer ved forsøk på tilpasninger.

Sett i forhold til utlandet har de nye reglene for avskaffelse av kildeskatt og likebehandling av skjermingsfradrag innen EØS området bedret nøytraliteten betydelig. Dette innebærer at verken utenlandske eiere i norske selskaper eller norske eiere med interesser i andre EØS land lenger vil oppleve å bli skattemessig diskriminert.

Det tidligere skattesystemet var antatt å gi stor grad av symmetri slik at utfordringen med den nye modellen på dette området ble hovedsakelig å unngå at det oppsto skjevheter som følge av at nye skattegrunnlag ikke ga tilsvarende fradragmuligheter ved tap/omkostninger. En nyvinning med skjermingsmetoden er at ubenyttet skjerming normalt ikke gir fradrag ved realisasjonstap selv om skjermingsrenten ikke inneholder noe ”risikotillegg” (noe som var omdiskutert ved utarbeidelse av modellen). Det kan dermed oppstå behov for skatteplanlegging for å få utnyttet skjermingsmulighetene mest mulig før andeler selges .

En ny type beskatning er nå innført ved at renteinntekter på lån til selskapene (over risiko fri rente) gir et ekstra tillegg til alminnelig inntekt uten at dette gir tilsvarende skattefradrag for selskapet. Denne tilsynelatende mangel på symmetri kommer som utslag av at såpass kompliserte skattemodeller normalt vil gi en del uønskede tilpasningsmuligheter som skaper behov for nye ”kreative regler” for å få begrenset skattefrie likviditetsoverføringer.

Som nevnt tidligere i oppgaven er det imidlertid ikke innført nye begrensninger på lån fra selskapet til deltakerne, der det ”gamle” regelverket fortsatt er uforandret.

Målsetningene om nøytralitet og symmetri kan i liten grad sies å komme i konflikt med andre effektivitetshensyn, men kan nok til en viss grad komme i konflikt med fordelingshensynet. Skattesatsen på alminnelige kapitalinntekter har vært 28% siden 1992 og den nye utdelingsskatten er også bygd på denne satsen. Dersom myndighetene skulle ønske å justere nivået på toppskatten for arbeidsinntekter vil det bli krevende å fortsatt oppnå like nivåer på marginals-katten sammenliknet med næringsinntekt, siden nåværende 28% sats for alminnelig inntekt mer eller mindre må anses som en ”gitt størrelse”. Den praktiske muligheten som gjenstår vil vel da måtte bli å vesentlig justere skjermingsrenten eller skjermingsgrunnlaget, noe som ikke er enkelt uten å røkke ved hovedprinsippene i modellen. Den valgte modell kan dermed sies å ha liten grad av fleksibilitet i forhold til senere aktuelle nivåjusteringer dersom nøytraliteten i systemet skal opprettholdes.

3.3.2 Skatte-kileproblemet og kapitalmobilitet

Et av de mest betydningsfulle problemene i forbindelse med de overordnede formålene effektivitet/verdiskapning er det såkalte ”skatte-kileproblemet”. Økte skatteinivåer medfører i utgangspunktet at beslutninger om arbeidstilbud og investeringsnivå påvirkes i en samfunnsøkonomisk uheldig retning. Dette problemet er i hovedsak av ”generell karakter”, og en funksjon av det totale skatte/marginals-katteinivå mer enn enkeltbestemmelser i skattemodellen. Siden den nye modellen innebærer en relativt dramatisk justering av marginals-kattesatsene (mest for kapitalinntekter) i tillegg til endringer i provenynivået, vil det dermed likevel ha relevans å gi en vurdering av mulige effektivitetstap som følge av disse omleggingene.

Det foreligger en omfattende litteratur innenfor det samfunnsøkonomiske fagområdet som beskriver modeller og empiriske undersøkelser foretatt i ulike land vedrørende negative innkrevningseffekter ved skattlegging av arbeids og kapitalinntekter. Konklusjonen i disse undersøkelsene avviker til dels betydelig, men det ser ut til å foreligge enighet om at en

marginal krone i inndratt skatt på lønnsinntekter medfører et samfunnsøkonomisk ”innkrevningstap” på i størrelsesorden 15-50% som bør kompenseres av tilsvarende økt nytteverdi for samfunnet (jf. K. Sunnevåg, SNF rap. 46/96). Tapene oppstår bl.a. som følge økte skattesatser reduserer arbeidstilbudet i tillegg til at verdien av høyere utdanning blir redusert. Desto høyere skattenivået er i utgangspunktet, og desto flere deltidsarbeidende som vurderer å øke sin arbeidsinnsats, jo mer vil skattekiloproblemet slå ut.

Ved kapitalbeskatningen er problemet primært at høyere kapitalskatter gjør det mindre gunstig å investere i næringsvirksomhet sammenliknet med privat forbruk og at sysselsettingen dermed kan bli lavere enn optimalt. Det vil også kunne oppstå ”skattefluktproblem” ved at det blir mer gunstig å investere i ”lavskattebransjer” eller i andre land. Selv om det har vist seg vanskelig å lage presise empiriske undersøkelser på dette området er det liten grunn til å betvile at problemer med ”skatteflukt” øker dersom skattene (marginalt og totalt) heves i forhold til andre sektorer/land, og særlig dersom skattenivået i utgangspunktet skulle ligge relativt høyt.

Det er åpenbart at disse effektene oppleves mer problematiske dersom det i utgangspunktet er kapitalmangel eller manglende investeringsvilje i landet.

Hovedelementene i skattereformen besto som nevnt i at skatten på selskapsoverskudd ble økt fra tidligere 28% til nå marginalt 48% (ekskl. formuesskatt) mens toppskattesatsen for personer ble redusert med ca 3%.

De foreslåtte reduserte marginalsatter på lønnsinntekter for 2006 vil dermed kunne gi positive utslag i arbeidstilbudet ved at den såkalte substitusjonseffekten normalt er sterkere enn inntektseffekten (særlig vedr. deltidsarbeidende).

Hovedproblemet med den økte beskatningen av kapitalinntekter er slik mange ser det at ”passive” kapitalplasseringer i aksjer/fond normalt (bl.a. som følge av fritaksmetoden) fortsatt vil oppnå en lavere effektiv beskatning enn det som er tilfellet for mange ”aktive” deltakere i næringsvirksomheter. For den norske befolkningen er nok dette en uheldig utvikling i den grad det er behov for å oppnå flere arbeidsplasser og økt BNP innenlands.

Det kan vel også argumenteres med at det er vanskelig å oppnå ”både i pose og sekk”, dvs at kapitalbeskatningen økes til samme nivå som lønnsbeskatningen uten at det oppstår samfunnsøkonomiske tap i form av skattetilpasninger/kapitalflukt.

Man kan vel likevel si at ”timingene” av reformen nå er relativt god siden kapitalmangel pr. i dag vel ikke ser ut til å være noe stort problem i de fleste næringer.

Den reduserte marginals-katten på arbeidsinntekt har nok som nevnt utvilsomt positive samfunnsøkonomiske effekter ved at skatte-kileproblemet blir redusert, men sett i forhold til fordelingshensynet er det nok mer usikkert om denne delen av reformen bidrar positivt.

I forhold til ”kapitalfluktproblemet” er det liten tvil om at det også her foreligger motsetninger i forhold til fordelingshensynet siden det er de gruppene med høyest totalinntekter som normalt har mest kapitalinntekter. Den internasjonalt trenden har imidlertid lenge vært at ”kapitalflukthensynet” har vunnet frem, og at kapitalbeskatningen har blitt redusert som følge av økt internasjonal konkurranse om investeringsmidler. Mange av de ”nye” EU medlemmene har vel også vært av den oppfatning at moderate kapitalskatter på sikt vil kunne medføre positive fordelings-effekter ved at ”total-kaken”/BNP i landene vil øke som følge av dette, og dermed gi myndighetene mer spillerom.

Sammenliknet med andre OECD land kan det for øvrig ikke sies at Norge har spesiell høy direkte kapitalbeskatning, men den ”særnorske” formuesskatten gjør likevel at Norge nå vil befinne seg nærmere det øvre skiktet i Europa i forhold til den totale næringsbeskatningen.

3.3.3 Andre hensyn

Det ble i Skauge-utvalgets utredning NOU 2003:9 i tillegg til hovedhensynene også anført en rekke tilleggshensyn som i større eller mindre grad vil ha relevans for deltakermodellen. Skatteutvalget nevner betydningen av stabilitet og forutsigbarhet som et av seks sentrale prinsipper bak skattereformen. Et hovedargument for dette er at langsiktig stabilitet reduserer risikoen for investorene og dermed øker investeringsviljen. Ved at et bredt politisk flertall bl.a. slår fast at det i fremtiden vil være relativt lik marginals-katt for arbeids

og kapitalinntekter slipper skatteyterne å måtte gardere seg mot eventuelle fremtidige negative endringer.

Det kan vel imidlertid sies at politikerne gjennom uttalelser før valget 2005 og senere, har sådd noe tvil rundt prioriteringen av formålet om stabilitet. Fra flere hold er det signalisert behov for økt marginalsatt på lønn samt økt kapitalskatt for høyere inntektsgrupper. Hvordan fremtiden vil se ut med hensyn til formuesskatten er vel pr i dag også ganske usikkert.

Det beste investorene kan håpe på vil nok være at forutsetningene i grunnmodellene beholdes og at eventuelle nye justeringer blir symmetriske, dvs at de ikke oppmuntrer til nye former for tilpasninger. At det vil kunne ta mindre enn 12 år (jf. 1992 reform) før neste betydelige reformrunde står for døren er det vel likevel ikke mange som ville blitt overrasket over.

En annen målsetning som nok også kan bli krevende å oppnå er målet om enklere skattesystem og lavere administrasjonskostnader. Flere sentrale fageksperter (jf. artikkel Ole Gjems-Onstad ,Skatterett nr.3-2005) har i tillegg til skattedirektoratet (jf. Ot.prp.nr.92 s62) pekt på betydelige nye administrative utfordringer i forbindelse med gjennomføringen av ny skattemodell. Departementet så behov for å starte et prosjekt som skal vurdere utbygging av et data-register som vil inneholde opplysninger om bl.a. inngangsverdier og uttak. Skattedirektoratet har foreslått utvidet regnskaps og revisjonsplikt for selskapsdeltakere som riktignok pr i dag ikke har fått støtte av regjeringen. Nye regler for skattlegging av lån til selskaper vil medføre merarbeid både for deltakere og myndigheter. En besparelse som kan oppstå som følge av reformen er at det blir mindre aktuelt for små næringsdrivende å etablere aksjeselskap, men dette vil nok i stor grad oppveies av at mange ”passive” deltakere, samt ”aktive” deltakere med store overskudd, nå vil ønske å etablere aksjeselskap basert på fritaksmetoden (mange nye selskap ble etablert allerede i 2005 for å benytte seg av overgangsreglene). Aksjeselskapsformen vil normalt innebære høyere administrasjonskostninger for eierne mens det for myndighetene kan være en kontrollmessig fordel at regnskapene er godkjent av en revisor.

Totalt sett er det lite som tyder på at den nye modellen blir enklere/billigere å administrere enn tidligere modell selv om det nok er litt tidlig å trekke noen endelige konklusjoner.

4 PERSPEKTIV OG KONSEKVENSER AV REFORM

4.1 Estimerte provenyeffekter etter ny skattereform

I henhold til Ot.prp.nr.92 var det i 2004 registrert 14000 deltakerlignede selskaper som til sammen utgjorde ca 40.000 personer. For disse var gjennomsnittlig bruttoinntekt på kr. 570.000 mens nettoformuen var på 1.1 mill. kroner. På samme tidspunkt var det registrert 136.000 enkeltmannsforetak med en gjennomsnittlig bruttoinntekt på kr. 470.000 .

Departementet anslår årlige provenyeffekter av skattereformen for disse to gruppene samlet til å bli ca 700 mill. kroner hvorav andelen for deltakerlignede selskaper anslås til ca 500 mill. kroner. Fordelt likt på alle berørte deltakere ville dette utgjort en skatteskjerpelse på i overkant av kr. 10.000 pr person. Siden det primært nok er de tidligere ”passive” eierne i selskap med betydelige overskudd som i utgangspunktet rammes hardest av de nye reglene er det vel grunn til å tro at gjennomsnittssøkningen for denne aktuelle gruppen vil bli vesentlig høyere enn nevnte beløp. Enkelte grupper vil nok oppleve en skattenedgang som følge av at toppskatten reduseres med ca 3% i 2006. (regjeringen har riktignok allerede varslet mulige skjerpelser i beskatningen fra og med året 2007).

I NOU 2003:9 er effekten av økte skattesatser på aksjeinntekter anslått til ca 2 mrd. kroner. Skatteutvalget sier så i kap 15.4 at det kan være uheldig å øke skattesatsene på bedriftsoverskudd når de fleste andre land er i ferd med å redusere disse.

For å kunne kompensere for denne skatteøkningen hadde den tidligere regjeringen som målsetning å redusere formuesskatten med et beløp som oversteg de totale skjerpelsene for aksjonærer og deltakere. Et anbefalt langsiktig mål var å helt avskaffe denne skatten og alternativt eventuelt øke eiendomsbeskatningen.

Den nye regjeringen vedtok imidlertid i sitt budsjett for 2006 at grunnlaget for formuesskatt på eiendom skulle øke med 25%, og selv om noe ble gitt tilbake i form av økt bunnfradrag var den totale skjerpelsen betydelig. Redusert formuesskatt var en uttalt forutsetning da de største partiene vedtok hoveddelen av skattereformen 2004-2006 i slutten av året 2004. Det er nok da enkelte i den tidligere regjeringen som føler at de nå i stor grad har oppnådd det

motsatte av det som var tiltenkt, dvs at en nå ser en samlet sett vesentlig skatteskjerpelse for næringslivet.

Dersom vi antar en samlet skatteskjerpelse for næringslivet i nærheten av 4 mrd. kroner bør dette ses i sammenheng med et total bedriftsbeskatning (ekskl. petroleum) på 44 mrd. kroner for året 2002 (jf NOU 2003:9 kap. 2). Selv om næringslivet nok får glede av noe redusert lønnspress som følge av redusert toppskatt på arbeidsinntekt, må nok konklusjonen bli at de totale skatteskjerpelsene etter skattereformen for næringslivet blir relativt betydelige.

4.2 Veien videre – mulige justeringer av skattereformen

Skatteutvalget har i NOU 2003: 9 også angitt mer langsiktige mål for skattepolitikken. Selv om utvalgets sammensetning ble bestemt av den daværende Bondevik-regjeringen, og hadde en tidligere sentral Høyre-politiker (Arne Skauge) som utvalgsleder, må utvalgets fremstilling på dette området likevel anses å ha ”skattefaglig interesse” også for senere lovgivere. Selv om de fleste av utvalgets vurderinger ikke primært omhandler deltakermodellen finner jeg det likevel relevant å omtale enkelte av dem siden disse potensielle reformendringene vil kunne få betydning for deltakernes totale skatteposisjon.

Utvalget anbefaler i sin utredning at toppskatten for arbeidsinntekter reduseres ytterligere ned mot 7% for trinn 1 (for inntekter under kr 750.000).

Det anbefales videre en avvikling av formuesskatten kombinert med økt eiendomsskatt og arveavgift, bl.a. for å komme mer på linje med det som er mest anvendt innenfor EU.

En økt eiendomsskatt kombinert med lavere formuesskatt regnes for å gi bedre effektivitet i skattleggingen ved at ”arbeidende kapital” blir mer gunstig beskattet sammenliknet med mer ”passive” eiendomsinvesteringer. Politisk sett har det likevel vist seg vanskelig å bevege seg i denne retningen siden store velgergrupper vil bli berørt av økt eiendomsbeskatning (jf. det noe sær-norske fenomen at en svært stor andel av skatteyterne eier egen bolig). En opptrapping av arveavgiften må vel også anses for å være politisk sett kontroversiell, og ville ha bidratt til å vanskeliggjøre generasjonsskifter for næringsdrivende.

Når det gjelder nivået for fremtidig kapitalbeskatning har den nye regjeringen signalisert at det kan oppstå behov for ytterligere økt beskatningen for de ”høyere” kapitalinntektene. Som påvist tidligere i oppgaven er imidlertid ikke dette teknisk enkelt å gjennomføre via den nye utdelingsskatten, mens justering av formuesskatt/eiendomsskatter da vil kunne bli et mer nærliggende virkemiddel.

5 AVSLUTNING – OPPSUMMERING

Fremstillingen har gjennom en modellanalyse og ved hjelp av praktiske eksempel vist hvordan utdelingsskatten i deltakermodellen beregnes basert på ulike typer grunnforutsetninger. Det er også vist hvilke konsekvenser den nye modellen vil få ved realisasjon av eiendeler/aktiva og ved lån til/fra selskapet.

Det ble påvist at deltakere med ulike utgangspunkt ville kunne foretrekke forskjellige utdelingsstrategier og at det dermed kunne oppstå situasjoner med interessekonflikter. Særlig ble dette aktuelt dersom enkelte av deltakerne var ikke-personlig eier (normalt et AS) og dermed kunne benytte seg av fritaksmetoden. Ved utsatt skatt på utdeling av overskudd ville ikke disse eierne, i motsetning til de øvrige deltakerne, ha noen incentiver til å begrense overskuddsutdelingene for å oppnå lavere utdelingsskatt.

Under kapittel 2 ble det også vist hvordan den totale realisasjonsbeskatningen kunne avhenge av om gevinsten var en følge av akkumulerte overskudd eller av verdistigninger på aktiva. Det ble påvist at realisasjonsgevinster kunne oppnå vesentlig lavere total beskatning enn ved ordinære driftsoverskudd så lenge eierne solgte selskapsandeler fremfor at selskapet realisert gevinster.

Senere i kapittelet ble det belyst hvordan det i enkelte situasjoner forelå aktuelle alternativ til ”ordinære” overskuddsuttak. Lønnsomme alternativ kunne da være tilbakebetaling av tidligere innskutt egenkapital eller lån fra selskapet gitt i henhold til selskapslovens regler. Det ble i denne sammenheng vist til at nevnte låneavtaler var bemerkelsesverdig lite omtalt i forarbeidene, og vil kunne bli vesentlig mer aktuelt etter innføring av ny utdelingsskatt. En annen konsekvens av deltakermodellen som ble lite omtalt i forarbeidene var den ulike behandlingen av deltakere og aksjonærer i forhold til fritaksmetoden. Forskjellen i regelsettene gjør det mindre ønskelig å bruke ANS formen ved eierskap gjennom flere ledd siden deltakere blir belastet med ”dobbeltskatt” ved realisasjon av andeler i andre selskap. Det ble også vist til at den nye modellen i en del tilfeller ville gjøre det gunstigere å eie aktiva på private hender siden disse aldri betaler mer enn 28% kapitalsskatt. Forarbeidene

signaliserte imidlertid ikke her mer presise og eventuelt strengere regler for å motvirke eventuelle overføring av eiendom/driftsmidler til privatpersoner som ikke defineres som næringsdrivende.

I kapittel 3 ble Deltakermodellen vurdert opp mot formålene som definert i Skatteutvalgets utredning. Det ble konkludert med at den nye skattemodellen innebar visse fordelings effekter bl.a. ved at enkelte tidligere ”passive” eiere nå ville oppleve økt uttaksbeskatning mens ”aktive” eiere ville få glede av lavere toppskatt på personinntekt. De totale forventede økte provenyinntekter på ca 0,5 mrd. kroner for deltakere er imidlertid beheftet med vesentlig usikkerhet som følge av tilpasningsmuligheter.

En utjevning av marginals-katten på arbeids/kapitalinntekter har likevel vært en prinsipielt viktig målsetning for reformen, og vil i utgangspunktet kunne bidra til et mer effektivt og ”rettferdig” skattesystem.

Det ble imidlertid påpekt en viss risiko for ”kapitalflukt” som følge av høyere kapitalbeskatning og at dette på sikt vil kunne svekke veksten i økonomi.

I dette kapitlet ble det også påvist at den nye Deltakermodellen på flere områder ikke kunne sies å være helt nøytral. Det ble vist til at for større investorer vil fritaksmetoden i betydelig grad favorisere indirekte eierskap gjennom ulike former for konsernstrukturer. For deltakere som ikke var omfattet av fritaksmetoden forelå det alternative tilpasningsmåter ved tilbakebetaling av innskutt egenkapital og eventuelt lån fra selskapet, som for enkelte kunne være fordelaktige alternativ til utbytteuttak.

Modellen kan også virke lite fordelaktig for enkelte arbeidsintensive vekstnæringer der det kan bli behov for overskudds utdelinger for å dekke deltakernes formuesskatt, kombinert med at lave skjermingsfradrag gir høy effektiv utdelingsbeskatning også ved beskjedne overskudd.

For deltakere innen EØS området ga imidlertid nye regler bedret nøytralitet ved at kildeskatt ikke lenger belastes utenlandske deltakere samtidige med at det gis fulle skjermingsfradrag.

Et annet hensyn som bør vektlegges ved beregning av optimalt skattenivå var det såkalte skattekileproblemet. Ved høye marginalsattesatser oppstår samfunnsøkonomiske tap ved at beslutninger om arbeidstilbud/utdanning og investeringer/konsum blir påvirket i en uoptimal retning. Reformen har gjennom redusert toppskatt bidratt til å redusere dette problemet noe, men samtidig har høyere kapitalskatter skapt økt fare for "skatteflukt" til alternative investeringsmuligheter.

Det ble i dette kapittelet også hevdet at formålet om enklere/rimeligere administrasjon av skattesystemet nok i liten grad kan sies å bli oppnådd ved den nye skattemodellen. Et mulig nytt registreringssystem for andeler samt mulige økte revisjonskrav vil retningsvis gjøre omkostningene høyere for skatteyterne. Ligningsmyndighetene kan nok på sin side oppnå visse positive effekter av økte kontrollkrav.

Det ble i kapittel 4 anført at den totale næringsbeskatningen som konsekvens av reformene ville øke med anslagsvis 4 mrd. kroner (ekskl. toppskatteeffekter), som følge av økt overskuddsbeskatning for ANS og AS i tillegg til økte grunnlag for formuesbeskatningen. Selv om toppskatten blir redusert med ca 3% for personinntekter, er det liten tvil om at både deltakere og aksjonærer totalt sett blir belastet med en ikke ubetydelig skatteskjerpelse. Siden tilpasningsmulighetene er relativt betydelige bl.a. gjennom fritaksmetoden, gjenstår det imidlertid å se om effektene blir like store som forutsatt.

I dette kapittelet ble det også påvist at selv om det forelå bred enighet i Stortinget om hovedprinsippene i skattereformen, er det betydelig uenighet om nivået på enkelte av skattesatsene. Den nye regjeringen ville i 2006 ikke akseptere redusert formuesskatt og fikk dermed gjennomført et vesentlig høyere nivå på den totale næringsbeskatningen. Det er også signalisert at toppskatten for "trinn 2" (over kr. 750.000) ikke er "fredet" på dagens nivå, slik at innstramminger for "aktive" deltakere kan påregnes gjennom kommende budsjetter.

Det er likevel liten tvil om at det hersker stor enighet blant politikere og i fagmiljøene om at den tidligere delingsmodellen var ”overmoden” for utskiftning, og at den nye deltakermodellen som innebærer jevnere beskatning av arbeids/kapitalinntekter i utgangspunktet oppfattes som mer ”rettferdig”. Det gjenstår imidlertid å se om denne nye modellen på samme måte som tidligere modell i stor grad vil medføre relativt høy beskatning av mellomstore ”aktive” deltakere mens de større ”passive” investorene i liten grad får økt sine effektive skattesatser. Mange vil nok mene at det fortsatt er vanskelig å komme unna den gamle sannhet om det er de ”midlere” inntekter som må ta de største belastningene dersom de totale provenyeffekter skal få noen vesentlig betydning i den større sammenhengen.

LITTERATURLISTE

Lovforarbeid:

- NOU 1999:7 Effekter av flat skatt
NOU 2003:9 Skatteutvalget – Forslag til endringer i skattesystemet
NOU 2005:2 Uttaksutvalgets innstilling
St.meld nr. 29 (2003-2004) Om skattereform
Ot.prp. nr 1 (2004-2005) Skatte og lovendringer for 2005
Ot.prp. nr.92 (2004-2005) Om endringer i skatteloven
Innst.O.nr.125 (2004-2005) Innstilling om endringer i skatteloven

Litteratur:

- Brudvik, Arthur J. *Skatterett for næringsdrivende*, 2005
Den Norske Revisorforening *Skattereformen – en presentasjon*, 2005
Haufler, Andreas. *Taxation in global economy*, 2001
Onstad, Ole G. *Sparegrisen - Skauge utvalgets skatteomlegging og aksjonærmodell*, 2003
Steenstrup Stordrange DA. *Skattereformen 2004-2006 , beskatning av selskap*, 2005

Artikler/oppgaver:

- B.Bye og E.Holmøy. *Virkninger av flat skattereform* , Stat.sentr. serie 26/1999
E.Holmøy og B.Strøm. *Samfunnsøk. kostnader ved offentlig forbruk*, Stat. serie 16/1997
Hoff , Kristin T. *Rettferdig skattlegging*, UIO 1998
T.Mehren og P.Johansen. *Det norske skattesystem – muligheter for reform*, NHH 2003
Onstad, Ole G. *Høyres skattereform* , Skatterett 2003
Onstad, Ole G. *Fritaksmetode/aksjonærmodell, skatte-etatens utfordringer*, Sk.rett.3-2005
Sunnevåg Kjell. *Strategier for skattereform*, SNF-rapport serie 46/1996
Torgrimsen, Bjørn. *Beskatning av eiere i deltakerlignede selskaper*, Skatterett 3-2005
Zimmer, Fredrik. *Rettferdighet i skattepolitikken*, Med forskerblick på verdier 2002
Zimmer , Fredrik. *Frihåndstegninger om skattereform*, Skatterett 2003

Dommer:

EFTA-domstolen , Fokus bank E-1/04

Lovregister:

Lov om ligningsforvaltning (ligningsloven) av 13 juni 1980 nr 24

Lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven) av 21 juni 1985 nr83

Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven) av 26 mars 1999 nr 14

Lov om endring i skatteloven av 10 desember 2004 nr 77 (nå innkorporert i skatteloven)

Lov om endringer i skatteloven av 17 juni 2005 nr 74 (nå innkorporert i skatteloven)

